

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Vybrané aspekty korespondence Karla Čapka
Diplomová práce

Autor: Bc. Adéla Štěpánková
Studijní program: N 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – český jazyk a literatura
Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – občanská nauka
Vedoucí práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Tereza Šmídová



Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Adéla Štěpánková

Studium: P17P0595

Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - český jazyk a literatura, Učitelství pro 2. stupeň ZŠ - občanská nauka

Název diplomové práce: Vybrané aspekty korespondence Karla Čapka

Název diplomové práce AJ: Selected aspects of Karel Čapek's correspondence

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se v souladu se svým názvem zaměřuje na analýzu vybraných rysů korespondence Karla Čapka. Soustředí se zejména na dopisy adresované třem ženám jeho života: Anielce, Olze a Věře.

BURIÁNEK, František. Karel Čapek. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988. 352 s. ČAPEK, Karel. Listy Anielce. Dopisy patnáctiletého Karla Čapka. Sestavil Josef Protiva. 1. vyd. Praha: Dilia. 1979. 23 s. ČAPEK, Karel. Listy Olze. Korespondence z let 1920-1938. K vydání připravil Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971. 296 s. ČAPEK, Karel. Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky. K vydání připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.) Praha: Primus. 2000. 113 s. ISBN 80-86207-15-3. HALÍK, Miroslav. Karel Čapek. Život a dílo v datech. K vydání připravil Jiří Opelík. 1. vyd. Praha: Academia. 1983. 92 s. HOFFMANNOVÁ, Jana., HOFFMANN, Bohuslav. Dialogické interpretace. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. 392 s. ISBN 978-80-246-2942-1. OPELÍK, Jiří. Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek. 1. vyd. Praha: Torst. 2008. 258 s. ISBN 978-80-7215-356-5. OPELÍK, Jiří. Uklizený stůl aneb Moje druhá knížka o Karlu Čapkovi a opět s jedním přívažkem o Josefovi. 1. vyd. Praha: Torst. 2016. 213 s. ISBN 978-80-7215-517-0.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Nella Mlsová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Tereza Šmídová

Datum zadání závěrečné práce: 23.10.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne 27. března 2019

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Nelle Mlsové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce.

Anotace

ŠTĚPÁNKOVÁ, Adéla. *Vybrané aspekty korespondence Karla Čapka*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 89 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá vybranými aspekty soukromé korespondence spisovatele Karla Čapka. Práce se skládá ze šesti kapitol. Pojednává o epistolárním stylu, věnuje se problematice soukromých dopisů a jejich zveřejňování, uvádí některá vydání dopisů týkajících se Karla Čapka, obecně představuje jeho dopisy. Seznamuje s jeho třemi korespondenčními partnerkami, s Annou Nepeřenou známou jako Anielka, s Věrou Hružovou a s Olgou Scheinpflugovou a charakterizuje psaní, která jim Čapek zaslal. Dále provádí komparaci těchto korespondencí. Práce také zjišťuje, zda může soukromá korespondence sloužit jako výpověď o Čapkově literární činnosti. K tomuto účelu využívá dílo *Italské listy*.

Klíčová slova: korespondence, Karel Čapek, Anna Nepeřená, Věra Hružová, Olga Scheinpflugová, *Italské listy*.

Annotation

ŠTĚPÁNKOVÁ, Adéla. *Selected Aspects of Karel Čapek's Correspondence*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 89 pp. Diploma Dissertation.

The Diploma Dissertation deals with selected aspects of the private correspondence of a writer named Karel Čapek. The thesis consists of six chapters. It deals with epistolary style and the issue of private letters and their publication. It also lists some editions of the letters concerning the writer Karel Čapek and generally presents his letters. The writer's three correspondent partners are introduced here, namely Anna Nepeřená, who is known as Anielka, Věra Hružová and Olga Scheinpflugová. The thesis characterizes the writing that Karel Čapek sent them. Comparison of these correspondences is also discussed in the Diploma Dissertation. Furthermore, it analyses whether a private correspondence can serve as a statement of Čapek's literary work. The book *Letters from Italy* is used for this purpose.

Keywords: a correspondence, Karel Čapek, Anna Nepeřená, Věra Hružová, Olga Scheinpflugová, Letters from Italy.

OBSAH

Úvod.....	8
1 O dopisech obecně a o dopisech Karla Čapka	10
1.1 Epistolární styl.....	10
1.2 Problematika soukromého dopisu.....	11
1.3 Vydání dopisů pro Olgu, Anielku a Věru	13
1.4 Pokus o alibi.....	14
1.5 O další Čapkově korespondenci	15
1.6 Obecně o Čapkových dopisech	17
2 Listy Anielce	20
2.1 Anna Nepeřená.....	20
2.2 O Čapkových dopisech adresovaných Anielce	20
2.3 Autority o těchto dopisech.....	24
3 Listy Věře.....	27
3.1 Věra Hružová	27
3.2 O Čapkových dopisech adresovaných Věře	28
3.3 Autority o těchto dopisech.....	38
4 Listy Olze.....	40
4.1 Olga Scheinpflugová	40
4.2 O Čapkových dopisech adresovaných Olze.....	42
4.3 Autority o těchto dopisech.....	63
5 Srovnání listů Anielce, Věře a Olze	65
6 Listy Věře a Olze versus <i>Italské listy</i>	69
6.1 Cesta do Itálie a <i>Italské listy</i>	70
6.2 Karel Čapek se vydává na cestu.....	71
6.3 Olga, nebo Věra?.....	73
6.4 Příhody z Itálie	77
6.5 Charakter dopisů z Itálie	81
6.6 Co Čapek píše o <i>Italských listech</i>	82
6.7 Závěrem kapitoly.....	83
Závěr.....	84
Seznam použité literatury.....	86

Úvod

Karel Čapek: „„Ale my, holenku, my cítíme hmatem skrze zavřenou obálku, co v tom dopise je. Ta lhostejná psaní jsou na omak studená, ale čím víc lásky je v dopise, tím je to psaníčko teplejší.““¹

Hledáme-li základní informace o Karlu Čapkovi, zajisté se dozvíme, že byl spisovatelem, novinářem, dramatikem, překladatelem, intelektuálem, a dokonce i amatérským fotografem. O všech těchto zmíněných činnostech svědčí řada pozoruhodných děl, která za sebou zanechal.

Když jsem pročetla knihu představující veřejnosti jeho osobní dopisy Věře Hružové, poprvé jsem si uvědomila, že uvedený výčet je možno rozšířit mimo jiné o označení „zajímavý člověk“. Postupně jsem se seznámila i s vydanými dopisy, které Čapek adresoval dalším ženám svého života, a to své budoucí manželce Olze Scheinflugové a studentské lásce Anielce. Některé pasáže v dopisech mě překvapily, a až díky nim mi došlo, že dosud jsem Karla Čapka vnímala pouze jako literární osobnost a zcela jsem zapomínala na osobní rovinu jeho života.

Předložená diplomová práce se věnuje korespondenci adresované třem důležitým ženám Čapkova života, Anielce, Věře a Olze. Její první kapitola bude pojednávat o epistolárním stylu a zabývat se problematikou soukromých dopisů a jejich zveřejňování. Karel Čapek ani další známé osobnosti se při vyřizování osobních záležitostí nemohli omezovat pocitem, že jejich soukromé vzkazy jednou uvidí kdokoli, kdo o ně projeví zájem. Tato část seznámí také s některými konkrétními vydáními Čapkovy korespondence a podá obecnou charakteristiku jeho dopisů.

U druhé, třetí a čtvrté kapitoly bude dodržena shodná struktura. Nejprve v nich bude charakterizována Čapkova adresátka a poté dopisy, které jí Karel Čapek zaslal. Nakonec se objeví informace, co o dané korespondenci soudí literární vědci, zejména čapkologové. Smyslem těchto řádek bude akcentovat

¹ ČAPEK, Karel. *Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*. 10. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros. 2003. ISBN 80-00-01150-6, s. 202.

jejich úvahy, které se dotýkají námi sledované problematiky. Pro tyto části bylo zvoleno pořadí Anielka – Věra – Olga.

Pátá kapitola se pokusí o komparaci zmíněných tří korespondencí. Jedním z cílů práce je tedy okomentovat psaní, která Karel Čapek zaslal Anielce, Věře a Olze, a zaměřit se na to, co dané dopisy, vzkazy a pohlednice spojuje a co odlišuje.

Stěžejní částí této diplomové práce bude šestá kapitola. Jejím námětem je hledání potenciální souvislosti mezi Čapkovou soukromou sférou a jeho literárními texty. Pro toto zkoumání bylo vybráno dílo *Italské listy* a dopisy věnované Věře a Olze, které pochází z doby Čapkova putování po Itálii. *Italské listy* nebyly zvoleny náhodně – autor v době jejich vzniku cestoval sám, odstraní se nám tedy jedno z úskalí práce s touto soukromou korespondencí, a to jest, že mezi korespondenčními partnery běžně probíhala i ústní komunikace. Pro úplnost zmiňme i druhé úskalí – bohužel nebyly zveřejněny odpovědi na tyto Čapkovy dopisy, takže se jedná o neúplnou komunikaci, i když obsah některých chybějících částí lze dedukovat z Čapkových reakcí.

Brzy po zahájení příprav k psaní této práce se ukázalo jako velmi potřebné z Čapkových dopisů často citovat. Pokud tedy bude zmíněn nějaký konkrétní dopis, raději než jeho parafrázi užívám přímé citace, protože přesněji vystihují, co a jakým způsobem chtěl spisovatel svým adresátům sdělit. Pro lepší přehlednost budou celé úryvky z dopisů natištěné menším písmem a graficky posunuté od levého okraje stránky. Citace z korespondence budou přepsány v podobě, kterou mají v uvedených zdrojích, i když z pohledu dnešní kodifikace se v některých z nich vyskytují pravopisné chyby.

1 O DOPISECH OBECNĚ A O DOPISECH KARLA ČAPKA

Miloš Pohorský: „I když jde o veřejné osobnosti, dopisy zůstávají soukromou věcí. Existuje přece právo na diskrétnost a mělo by být slušností pohybovat se kolem osobních dopisů ohleduplně a šetrně.“²

1.1 Epistolární styl

V popředí zájmu této diplomové práce stojí soukromé dopisy Karla Čapka. Podívejme se tedy nejdříve krátce na epistolární styl, do kterého jsou dopisy někdy řazeny. Tento styl nebývá běžně počítán mezi funkční styly, i když bohemista Jan Chloupek se za jeho zařazení mezi tzv. „školní styly“ přimlouvá.³ *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* definuje epistolární neboli korespondenční či listovní styl následovně: „Styl obvykle nevyčleňovaný na základě zvláštní funkce jaz. projevu (...), ale podle prostředí (soukromého n. veřejného) a na základě zobecnění převládajících stylových činitelů psanosti, adresnosti a dialogičnosti (dopis nebo jiný korespondenční útvar lze chápat jako repliku dialogu). (...) S hovorovým stylem (běžně dorozumivacím) se spojuje korespondence soukromá (v dopisech soukromých, důvěrných, rodinných, přátelských), s administrativním stylem korespondence oficiální (hospodářská, úřední, pracovní, diplomatická), pro niž je příznačná pestrá žánrová diferenciaci, s publicistickým stylem a řečnickým stylem dopisy otevřené n. adresované širší veřejnosti. Umělecký styl a styl vědecký se uplatňuje v korespondenci umělců, resp. vědců, zejména tehdy, bývá-li určena i jiným čtenářům než bezprostřednímu adresátovi.“⁴

² POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. ISBN 80-202-0449-0, s. 512.

³ CHLOUPEK, Jan. Funkční styly dnes. *Naše řeč*. 1994. Roč. 77. Č. 2. S. 57–66. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7174>. [cit. 19. 1. 2018]

⁴ KRAUS, Jiří. Epistolární styl. KARLÍK, Petr., NEKULA, Marek., PLESKALOVÁ, Jana. (eds.) *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita. 2012–2018. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/EPISTOL%C3%81RN%C3%8D%20STYL>. [cit. 19. 1. 2018]

Dodejme ještě, že útvary, které náleží k epistolárnímu stylu, mají dle encyklopedie jednotnou grafickou podobu a je pro ně typická stálá úprava kompozice – obsahují například oslovení nebo zdvořilostní fráze.⁵

Různé dostupné informace o epistolárním stylu shrnuli Jana a Bohuslav Hoffmannovi v knize *Dialogické interpretace* v příspěvku nazvaném *Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců*.⁶

1.2 Problematika soukromého dopisu

Zdeňka Hladká a Olga Martinová provedly lexikografickou sondu v soukromé korespondenci, zaměřily se konkrétně na dopisy mladých lidí, které pocházejí z předělu 20. a 21. století. V úvodní části publikace *Slova v soukromých dopisech. Lexikografická sonda*, ve které představují výsledky své práce, výstižně shrnuly, s jakými lexikálními prostředky se můžeme v osobních dopisech setkat. Tento výčet je zajisté možné aplikovat i na korespondenci starší, než autorky zkoumaly. Mezi zmíněné lexikální prostředky dle nich patří prostředky neutrální a příznakové. V případě druhých jmenovaných se jedná hlavně o slovní zásobu charakteristickou pro běžnou mluvu. V osobní korespondenci se dle autorek dále hojně objevují například slova citově zabarvená, pragmaticky zdobnělá, lichotivá či vulgární a hypokoristika.⁷

Co jsou to vlastně dopisy? Jana a Bohuslav Hoffmannovi je charakterizují jako „texty psané, adresné, dialogické“ a mimo jiné uvádějí, jak je vnímá textová lingvistika. Tedy jako texty, ale rovněž jako „repliku korespondenčního dialogu mezi partnery“. Hoffmannovi dále uvádějí, že je obtížné jednoznačně definovat milostný dopis.⁸

⁵ Tamtéž.

⁶ HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců*. In HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 15–20.

⁷ HLADKÁ, Zdeňka., MARTINOVÁ, Olga. *Slova v soukromých dopisech. Lexikografická sonda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 2012. ISBN 978-80-210-6112-5, s. 5.

⁸ HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců*. In HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 15–16 a 39.

Jiří Opelík tvrdí, že není těžké vymezit, co je to dopis. A podává jeho následující charakteristiku, ze které ovšem vylučuje dopisy veřejné. Dopis je dle něj „potenciální dialog s nepřítomným, nefiktivním a explicitně uvedeným adresátem, text, který nebyl určen k zveřejnění, jedna z nejstarších forem lidské komunikace a společenského styku.“⁹

Zastavme se na okamžik u Opelíkova konstatování, že účelem soukromého dopisu není, aby si ho přečetla veřejnost. Vydáním jakéhokoli osobního dopisu tuto definici totiž porušujeme, protože ho dáváme k dispozici komukoli. Necháváme ho nahlížet do pisatelova nitra, i když mu tento pohled původně nepříslušel. Můžeme se jen ptát, co by tomu asi řekl autor. Pro účely této práce se nepodařilo najít žádné pojednání, které by se zabývalo etickou otázkou zveřejňování soukromé korespondence známých osobností. Pokud takové zamyšlení opravdu neexistuje, je to zajisté škoda. Přimlouvali bychom se dokonce za to, aby je někdo fundovaný napsal. Nám nezbyvá nic jiného než si najít určité ospravedlnění pro to, že do Čapkovy soukromé korespondence nahlížíme a pokoušíme se ji zkoumat.

Jiří Opelík uvádí pět podmínek, které musí být naplněny, aby bylo možné knižně vydat korespondenci spisovatele. Poté konstatuje, že u Karla Čapka nastal ten správný čas v 90. letech 20. století. Nejpřesněji se se zmíněnými body seznámíme, pokud použijeme přesnou Opelíkovu formulaci: „1. musí jít o autora uzavřeného života a tím i uzavřeného díla; 2. autor musel být pilný a „dovedný“ pisatel dopisů čili epistolograf; 3. musí být definitivně zařazen mezi velké autory – zájem o autorovy dopisy je přímo úměrný tomu, jak je hodnocen; 4. edice korespondenčního souboru už musí být připravena dílčími edicemi (to často trvá generace) a mít oporu v rozvinutém monografickém bádání; 5. publikování takové edice nesmí stát v cestě cenzura.“¹⁰

⁹ OPELÍK, Jiří. Karel Čapek epistolograf. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Ars. 2007. ISBN 978-80-86078-65-6, s. 5.

¹⁰ Tamtéž.

1.3 Vydání dopisů pro Olgu, Anielku a Věru

V knize *Karel Čapek. Přijatá korespondence* je uveřejněn jeden jediný dopis od Olgy Scheinpflugové. Datován je rokem 1932 a jasně vyjadřuje, co si v té době o vydávání své soukromé korespondence jeho autorka myslela:

„Čáčo, kdyby se mi cokoli stalo (víš, jsou prý možny embolie), tak prohlédni můj psací stůl, co chceš, vyhoď, nic neuveřejňovat, jen veršiky. Prosím Tě, v případě † dej Janovi jeho korespondenci, aby to jednou neprodávali. Všechnu korespondenci spálit. Sch.“¹¹

Scheinpflugová se ke zveřejňování dopisů, které se jí týkaly, ale stavěla rozporuplně. V uvedeném vzkazu explicitně píše Čapkovi, že si nepřeje, aby byla její korespondence publikována. V knize *Český román*, která byla poprvé vydána roku 1946, ale sama části své korespondence zveřejnila. V úvodních slovech této knihy přiznává, že dala na radu přátel a sepsala knihu o svém a Čapkově životě. Přesvědčujícím momentem pro ni byla obava, že pokud se sama nevyloví, nebude později moci ovlivnit to, co se bude říkat. V tomto díle vložila Čapkovi do úst části z jeho dopisů, a tím pádem je sama zpřístupnila veřejnosti. Tyto pasáže jsou graficky odlišeny.¹² Dopisy, které jí Čapek zaslal, vyšly souborně zásluhou Miroslava Halíka až po její smrti, v roce 1971. Nesou titul *Listy Olze*.

Roku 1978 byly vydány *Listy Anielce*. Tato kniha obsahuje Čapkovy dopisy určené jeho lásce ze studií, Anně Nepeřené. Vzniku knihy předcházelo to, že Nepeřené se podařilo setkat s Miroslavem Halíkem a souhlasila s vydáním své korespondence. Nebyla si ale jistá tím, kdy by korespondence měla vyjít. V roce 1975 Anielka i Halík zemřeli. O rok později byly ukázky z těchto listů představeny veřejnosti, recitoval je herec Karel Höger. Na základě kladného přijetí tohoto vystoupení přikročil Tomáš Halík k vydání *Listů Anielce*.¹³ Pro 1. i 2. vydání byl bohužel zvolen kapesní formát knihy, který pasuje knihu

¹¹ DANDOVIÁ, Marta., CHLÍBCOVÁ, Milada. (eds.) *Karel Čapek. Přijatá korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. ISBN 80-7106-368-1, s. 316.

¹² SCHEINPFLUGOVÁ, Olga. *Český román*. 6. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1991. ISBN 80-202-0019-3, s. 7.

¹³ HALÍK, Tomáš. Poznámka. In ČAPEK, Karel. *Listy Anielce*. K vydání připravil Tomáš Halík. 2. vyd. Praha: Supraphon. Edice Lyra Pragensis, svazek 32, s. 140 a 141.

do role drobného dárku, ale znesnadňuje práci s textem. Proto tato práce čerpá z jiného vydání těchto dopisů.

Díky Jiřímu Opelíkovi se na pulty knihkupectví dostaly Čapkovy dopisy jeho přítelkyni Věře Hrušové, a to roku 1980 pod názvem *Věře Hrušové. Dopisy ze zásuvky*.¹⁴ Opelík byl v roce 1979 osloven a byla mu nabídnuta možnost prohlédnout si veřejnosti dosud neznámé Čapkovy dopisy. Jejich majitelka a adresátka byla v té době velmi chorá a vydání korespondence se nedožila. Opelík zjistil, že dopisy se už dříve zabýval Miroslav Halík, ale pravděpodobně mu v jejich vydání zabránil osobní vztah k Čapkově manželce a dědicům. Mnoho pasáží v dopisech nestihla Věra editorovi osvětlit a také prý nelze jasně říci, kolik dopisů schází.¹⁵

Pro úplnost ještě dodejme, že v roce 1982 byla vydána útlá knížka nazvaná *Dopisy z mládí*, která obsahuje dopisy bratrů Čapkových z let 1907 až 1911. Týkají se tří dívek, a to Hermíny Bergerové, Libuše Solperové a Niny Jehličkové. Jiří Opelík o těchto dopisech píše, že „všecko je to korespondence svým způsobem milostná nebo kvazimilostná, posílaná milovaným nebo alespoň oblíbeným dívkám.“¹⁶

1.4 Pokus o alibi

Z uvedených informací vyplývá, že pro Olgu Scheinpflugovou nebylo lehké zpřístupnit veřejnosti své dopisy od Karla Čapka, ale nakonec to prostřednictvím své beletristické knihy udělala. Odsud již nebylo daleko k vydání samotných dopisů, kterého se Scheinpflugová ale již nedožila. Později, zajisté pod vlivem *Listů Olze*, se samy přihlásily Anna Nepeřená a Věra Skoupilová (před sňatkem

¹⁴ LACHMANN, Petr. Dosud nepublikovaná korespondence K. Č. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Arsci. 2007. ISBN 978-80-86078-65-6, s. 209.

¹⁵ OPELÍK, Jiří. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Věře Hrušové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 99–100.

¹⁶ OPELÍK, Jiří. Komentář. In ČAPKOVI, Josef a Karel. *Dopisy z mládí*. Tisk pro členy Společnosti bratří Čapků k Novému roku 1983. K vydání připravili Tomáš Halík, Jiří Opelík a Jaroslav Slavík. Praha: Společnost bratří Čapků. 1982, s. 17.

Hrůzová) a nabídly svou korespondenci očím veřejnosti. Podobně jako Olga, ani ony si knižní vydání už neměly možnost prohlédnout. Postoj všech tří žen nás ale opravňuje k tomu, abychom do jejich soukromých dopisů mohli nahlédnout.

Pro záměr zabývat se cizí korespondencí je možné nalézt i další ospravedlnění. Jiří Opelík totiž v jednom z Čapkových zápisníků, který obsahoval zápisky z četby odborné literatury, objevil úryvky z korespondence francouzského spisovatele Gustava Flauberta. Dospěl k závěru, že Čapek čerpal z nějakého zdroje v německém jazyce a poznámky si udělal patrně v roce 1913. Jistý si je tím, že Čapek si opsal myšlenky, které se vlastně mohly vztahovat i k němu samotnému.¹⁷ Opelík nám tímto ukázal, že i Karla Čapka zaujaly dopisy slavného spisovatele, a to natolik, že si z nich něco vypsál.

Miroslav Halík a dle jeho slov před ním i František Krčma uvádějí Čapkovu vyjádření, které je známé od Olgy Scheinpflugové: „Ne, nemáme se za co stydět, ať se v tom jednou budoucí Arne Novákové pohrabou.“¹⁸ Těmito slovy prý reagoval na Olžin plán zničit jejich společnou korespondenci.¹⁹ Pokud Karel Čapek onen výrok skutečně vyřkl, známe jeho názor na zveřejňování soukromých dopisů a nacházíme kýžené ospravedlnění cíle této práce.

1.5 O další Čapkově korespondenci

Kromě již zmíněných vydání věnovaných vždy jedné adresátce, byly roku 1993 publikovány dvě knihy dopisů nesoucích název *Korespondence I a II*, které obsahují Čapkovy dopisy těmto třem ženám a mnoha jiným adresátům. Editorkou díla je Marta Dandová, která ho v roce 2007 ještě doplnila publikací *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*.

Editorky Marta Dandová a Milada Chlíbcová uspořádaly a zpracovaly Čapkovu dostupnou přijatou korespondenci a vydaly ji roku 2000 pod názvem *Karel Čapek. Přijatá korespondence*. Jedná se o oficiální i neoficiální

¹⁷ OPELÍK, Jiří. *Čtrnáctero prací o Karlu Čapkově a ještě jedna o Josefu Čapkově jako přívazek*. 1. vyd. Praha: Torst. 2008. ISBN 978-80-7215-356-5, s. 74–83.

¹⁸ HALÍK, Miroslav. Vydavatelovy poznámky. In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 287.

¹⁹ Tamtéž.

dochovanou poštu z let 1916 až 1938, publikace obsahuje více než 500 dopisů. Editoroky uvádějí, že se jedná pouze o část dopisů adresovaných Karlu Čapkovi. Vysvětlují to tím, že Čapek si došlé dopisy neukládal a psaní od významných lidí mnohdy věnoval na sběratelské účely.²⁰ Miloš Pohorský připouští, že je zvláštní mít vlastní sbírku kaktusů, koberců, fotografií a gramofonových desek, a přitom si neukládat korespondenci, jako tomu v Čapkově případě bylo.²¹

Badatelé zmiňují také roli, kterou zde sehrála Čapkova manželka. Například František Černý uvádí, že Olga Scheinpflugová v době okupace likvidovala některé uložené dopisy. Nechtěla, aby tato psaní někomu ublížila, pokud by je pročetli příslušníci gestapa.²² U Jiřího Opelíka nacházíme dokonce informace, že Čapek ničil přijaté dopisy poté, co na ně odpověděl. Své dopisy prý psal rukou bez nějaké předešlé přípravy. Tyto zásady neporušoval, ani když psal hlavě státu.²³ Ruský spisovatel Oleg Malevič zmiňuje, že některé Čapkovy dopisy určené Olze byly za 2. světové války schovány u známých, kteří jí je později nevrátili.²⁴ Miroslav Halík, vydavatel *Listů Olze*, uvádí, že z dopisů napsaných Olgou Čapkovi zůstala jen malá část. Některé dopisy Olga údajně vložila do Čapkovy rakve. Halík lituje, že není možné vydat i její psaní, některé Čapkovy dopisy by poté dávaly větší smysl.²⁵

²⁰ DANDOVÁ, Marta., CHLÍBCOVÁ, Milada. Ediční poznámka. In DANDOVÁ, Marta., CHLÍBCOVÁ, Milada. (eds.) *Karel Čapek. Přijaté korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. ISBN 80-7106-368-1, s. 423.

²¹ POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. ISBN 80-202-0449-0, s. 511.

²² ČERNÝ, František. Adresát Olga Scheinpflugová. *Zprávy společnosti bratří Čapků*. Praha. Březen 2006. Č. 80, s. 7.

²³ OPELÍK, Jiří. Karel Čapek epistolograf. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Arsci. 2007. ISBN 978-80-86078-65-6, s. 8.

²⁴ MALEVIČ, Oleg. Ztracené dopisy Karla Čapka. *Zpravodaj Společnosti bratří Čapků*. Praha. 2000. Č. 39, s. 14.

²⁵ HALÍK, Miroslav. Vydavatelovy poznámky In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 285.

Nenávratně ztracených dopisů je tedy velké množství. Zároveň ale snad není vyloučeno, že by se ještě nějaké dosud neznámé dopisy pro Čapka nebo od něj nemohly objevit.

1.6 Obecně o Čapkových dopisech

Vraťme se k Jiřímu Opelíkovi a uveďme negativa, která podle něj mají dopisy. Jedná se o tzv. „notorickou dočasnost a jednorázovost“, „synchronní povahu“, „relativnost“ a „občasnou vynucenost“. V případě Karla Čapka se ale přiklání k názoru, že tento autor čerpal i při psaní dopisů ze svého bytostného základu. Objem pošty, který Čapkovi chodil, byl prý obrovský. I přes to se snažil nenechat žádné psaní bez kvalitní zpětné vazby. Svým přátelům se svěřoval s tím, že ho to vyčerpává.²⁶

Podívejme se, jak Čapek zdůvodnil svou nechuť psát dopisy v jednom z listů Věře Hružové:

„Já jsem přišel na to, proč tak nerad píšu dopisy: jednak proto, že je musím po sobě přečíst, a za druhé proto, že psát je mé řemeslo jako pro pohodného stahovat psí kůže nebo pro zubaře trhat zuby nebo pro absolventku obchodní školy napsat účet.“²⁷

Jiří Opelík si na základě Čapkových konstatování v dopisech myslí, že tento velikán literatury si byl vědom faktu, že ústně by se dokázal vyjádřit přesněji než dopisem. Pokud se Čapek ostýchal něco napsat, použil k tomu cizí jazyk. Opelík se dále domnívá, že je nesmyslné srovnávat Čapkovy dopisy s jeho knižními díly. O jeho dopisech říká: „Nechtěl si v nich stavět pomníky, nýbrž jimi prostě vyřizoval své věci.“²⁸ Důležitější pro něj prý bylo sdělení obsahu než forma,

²⁶ OPELÍK, Jiří. Karel Čapek epistolograf. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Arsci. 2007. ISBN 978-80-86078-65-6, s. 6–8.

²⁷ ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 71.

²⁸ OPELÍK, Jiří. Karel Čapek epistolograf. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Arsci. 2007. ISBN 978-80-86078-65-6, s. 6–8.

kteřou použil. Všímá si také toho, že Čapkův jazyk v dopisech původně nebyl příliš bezprostřední a přístupný žertu, schopnosti sebeironie a obrazotvornosti, ale na konci 10. let 20. století se takovým stal. Opelík upozorňuje i na skutečnost, že Čapkovy dopisy dokázaly adresáty zaujmout.²⁹ Tato myšlenka je velmi podnětná, protože poskytuje odpověď na otázku, jak je možné, že ani dnes nám tato psaní nejsou vzdálená a stále se objevují jedinci, které dokážou zaujmout. Čapkovy dopisy se totiž od mnoha jiných dopisů liší tím, že obsahují humor a pointy. A i když údajně považoval za důležitější obsah dopisu, rozhodně nenechával formu zcela stranou.

Důkazem, že na Čapka se valilo velké množství korespondence, je i tato reakce na Věřinu výčitku:

„Píšete, že Vaše dopisy nečtu, neboť nikdy na ně jaksepatří neodpovídám. To není pravda; čtu je tak říkajíc jako listy z nebe, ale pak je zastrčím do toho sta listů, na které mám odpovídat; i pochopte, že nemám pak odvahy je hledat v tom děsném archivu, z něhož na mne vanou výčitky svědomí, hrůza a strach, že to budu muset jednou dát do pořádku. Ten pořádek činím obyčejně tím, že ve zvláště statečné chvíli vytáhnu dvacet nebo třicet nejspodnějších dopisů, z nichž některé (jako Vaše) zamknu do zásuvky a ostatní hodím do koše. Tento způsob vyřizování korespondence se doporučuje zvláště obchodníkům.“³⁰

Miloš Pohorský viděl v Čapkovi, autorovi dopisů, čínorodou osobu s pestrou paletou zájmů a složitým, silně zakořeněným vnitřním prožíváním, která se nesoustředí jen na své problémy, cílevědomého spisovatele s malým množstvím času, jež nechtěl věnovat zbytečností, a se smyslem pro umění, kulturu, občanské záležitosti a dění kolem sebe.³¹

Na vědomí bychom měli vzít ještě následující fakt, na který upozorňují Jana a Bohuslav Hoffmannovi. V čase, kdy vznikaly Čapkovy dopisy, se

²⁹ Tamtéž, s. 9.

³⁰ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 82.

³¹ POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. ISBN 80-202-0449-0, s. 503.

uplatňovaly jiné zásady zdvořilosti než dnes, byl kladen větší důraz na formálnost. Zajímavá a pravdivá je i jejich myšlenka, že jednotlivá psaní jednoho pisatele, který si koresponduje s více ženami, se mezi sebou odlišují. A konečně uvedme ještě jejich tvrzení, že vztahy nejsou z hlediska času konstantní.³² I tento fakt má totiž vliv na soukromou korespondenci.

³² HOFFMANNNOVI, Jana a Bohuslav. Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců. In HOFFMANNNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 34 a 39.

2 LISTY ANIELCE

Karel Čapek: „*Není příčiny, vidíte, proč byste na mne myslela, až odejdu. Zbude Vám možná ten balíček dopisů, které jsem Vám psal, jestli jste je četla a schovala – Ty moje dopisy! Zdá se mi, že jsem tam psal hrozné, směšné hlouposti, – já už nevím, nevím. Já je psal v takové extázi vždycky a v opojení, v němž se myšlenky kontrolovati nemohou – já vůbec ani nemyslil, já jen cosi tak mlžně cítil a házel na papír – – Zdá se mi, že ty dopisy byly tuze ubohé – já už nevím.*“³³

2.1 Anna Nepeřená

Anna Nepeřená žila v letech 1890 až 1975. Její otec působil v Hradci Králové jako vedoucí chrámového sboru a vlastnil zde také hudební školu. Když bylo Karlu Čapkovi 15 let, zamiloval se do stejně mladé Anny a poslal jí mezi březnem a říjnem 1905 několik dopisů. Mnoha odpovědí na ně se však nedočkal.³⁴ Karel Čapek v té době v Hradci navštěvoval gymnázium, Anna měšťanku. Přezdívku Anielka získala prý proto, že studenti, kteří ji obdivovali, jí tak začali říkat na základě románu *Bez dogmatu* od Henryka Sienkiewicze.³⁵

2.2 O Čapkových dopisech adresovaných Anielce

Když Čapek poprvé píše Anielce, obává se, že jeho záměru neporozumí nebo si ho bude vykládat jinak, než zamýšlel. Vyzdvihuje ji nad ostatní dívky, rád by ji dovedl k filozofii života a píše o vážných myšlenkách, například o zrovnoprávnění žen. K tomuto tématu se vrátí i v pozdějších dopisech, kdy žádá Anielku o pomoc s projektem pro podporu dívčího čtenářství. Touží po tom, aby si s ním dopisovala, a jeho původním záměrem je utajit svou identitu, pod dopis se proto samozřejmě nepodepsal. Navrhuje způsob, jakým by mu mohla poslat odpověď. A zdůrazňuje, že nebere věc na lehkou váhu. Na toto psaní

³³ ČAPEK, Karel. *Korespondence I*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 22. ISBN 80-202-0448-2, s. 297.

³⁴ DANDOVÁ, Marta. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Korespondence I*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 22. ISBN 80-202-0448-2, s. 523.

³⁵ HALÍK, Tomáš. Poznámka. In ČAPEK, Karel. *Listy Anielce*. K vydání připravil Tomáš Halík. 2. vyd. Praha: Supraphon. Edice Lyra Pragensis, svazek 32, s. 134.

pravděpodobně nedostal odpověď, a proto své múze napsal znovu. Nutno podotknout, že pokud Anielka opravdu nevěděla, kdo jí píše, nelze se divit tomu, že psaní nechala bez odpovědi.

V dalším dopise se Čapek svěřuje s tím, že bude pracovat v brněnské redakci. Využívá této skutečnosti a nabízí Anielce možnost publikovat její texty. Patrně z těchto důvodů prozrazuje, kým je, protože tentokrát své jméno uvedl.

Brzy po tomto psaní obdržel tolik očekávanou odpověď. Má z ní velkou radost, ale trápí ho, že Anielka si s ním psát nechce. Z dopisu vyplývá, že z Čapka by se měl stát kritik. Snaží se dívce radit, jak se vzdělávat, a zdvihnout její sebevědomí na literárním poli. Později jí dokonce radí, aby na počátku její literární kariéry stál deník. Motivuje ji k psaní literatury. Je až paradoxní, jak budoucí velký spisovatel v této oblasti podporuje někoho jiného a jaká slova k tomu používá:

„To je životní podmínka těch, kteří chtějí býti velicí: sebedůvěra, bezohlednost, pýcha a vzdor –“³⁶

Ke cti Karla Čapka musíme zdůraznit, že on se tím velikým stal i bez uvedených negativních vlastností. Naznačují nám to nejen četné studie o něm, ale také jeho osobní korespondence.

Už tehdy, v roce 1905, v dopise načrtl, jakým směrem by se mohl ubírat jeho život. Pro své možné plány ale potřeboval oporu, jistotu. A právě tu spatřoval v Anielce. Její přízni či nepřizni přičítal ve svém životě znatelné následky:

„A přece byl čas, kdy i já doufal v sebe, i jiní věřili, že ze mne vyroste něco neobyčejného, co mnoho způsobí pro lidstvo sociálně i morálně, pro vlast.

Ale tyto naděje byly zničeny oněmi časnými bouřemi a sněhy. A přece dosud spí ve mně zbytek síly a nadšení a touhy vykonat něco velikého.

Poskytne-li mi život něco v oporu, co by živilo moji sílu a oheň, pak také snad něco velikého vykonám. Dá-li život aspoň trochu tepla a světla pro moji osobu, jež bych do sebe mohl žíznivě nasát, pak i já mohu dát světlo a teplo celým masám lidstva.“³⁷

³⁶ ČAPEK, Karel. *Korespondence I*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 22. ISBN 80-202-0448-2, s. 281.

³⁷ Tamtéž, s. 283.

Napříč dopisy Anielce Čapek zdůrazňuje, že by si spolu měli psát, a neustále se k tomu vrací a slibuje, že by si jejich psaní nechal pouze pro sebe. Vidí v ní ideál ženy. Tento ideál má také další podobu, a to vzoru, který by mohl posloužit jiným dívkám:

„Děvčata jsou neobyčejně chápavá – pokud já je znám – a vnímavá. Ale přeci v inteligenci jsou příliš pozadu, jsou tak uboze zpátečnická, jsou koketní, a někdy nízká.

A přece kdyby byl někdo, kdo by je poněkud vedl ušlechtlejšími cestami, zreformovala by se snad při své vnímavosti.“³⁸

Zmíněným korespondováním Čapek nemyslí nějaké prosté tlachání, rád by písemně konverzoval o vážných věcech, například o umění. A tento svůj návrh dodržuje. Až o něco později Anielce přiznal, že ji má rád:

„Tu moji zamilovanou myšlenku dopisování mi neodnímejte. Já nechci zrealizování svojí lásky, jen takovou duchovní známost – bože, vždyť by to bylo tak krásné a čisté, jako láska Danta s Beatricí – Tu myšlenku mi neodnímejte!“³⁹

Často zdůrazňuje upřímnost, se kterou píše, a snaží se ukázat jako někdo výjimečný, na druhé straně ale také běžně uvádí svá negativa:

„Odpusťte mi, slečno, moje chování: jsem takový divný člověk, přecitlivělý jako choré děcko, ubohý neurózní hoch, který snad po nějakém přepjatí duševním zešílí, s nervy chorými a slabými a s city, jichž rozum regulovat nemůže.“⁴⁰

„A já, škaredý hoch a potrhlý poeta, dekadent, mrzák, šašek a blázen, – já, já hledám lásku – je to paradoxní a komické, ale svrchovaně tragické a hrozné.“⁴¹

Čapek se Anielce v dopisech často za něco omlouvá a je si vědom své dotěrnosti, zároveň o tuto dívku nechce přijít a uvědomuje si, že ho může

³⁸ Tamtéž, s. 293.

³⁹ Tamtéž, s. 285.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž, s. 295.

považovat za směšného. Anielka mu tuto myšlenku musela vyvrátit, ale zároveň se nebála dát najevo nelibost, pokud s něčím, o co se Čapek snažil, nesouhlasila. A asi pro ni muselo být těžké ho několikrát odmítat. Nechtěla si s ním psát a on to nedovedl přijmout. Psal jí znovu a znovu, stejně tak mu ona znovu a znovu dávala najevo, že v tomto psaní nechce pokračovat. Z Čapkových listů se zdá, že mu Anielka odepsala třikrát a vždy to zdůraznila. Oba tedy byli v nepříjemné a těžko řešitelné situaci.

Karel Čapek jí zřejmě musel velmi důvěřovat, jelikož jí sděloval záležitosti, které ho zrovna trápily. Zmiňuje svůj nucený odchod z Hradce Králové a napsal jí také, když musela odjet babička, která se o něj v Hradci starala. Popisoval Anielce své pocity po odchodu z tohoto města do Brna, kde údajně nebyl spokojen. V Čapkových listech se proto objevují i pocity smutku a stárnutí, ač v té době byl ještě nepochybně mlád. Ve svém neštěstí viděl jako jediný šťastný bod Anielku:

„Hle, Anielko, tohle všechno Vy nemůžete pochopit – snad ani nevěříte – – Kdybych Vám tak řekl, že teď žiju jen za tím cílem, abych zase Vám mohl psát – nevěřila byste snad – nebo se smála – –“⁴²

Čapek v této době evidentně toužil po lásce a nebral ji na lehkou váhu. Po opakovaných neúspěších u Anielky už na ni ale zároveň nahlížel i skepticky. Sám o ní v jednom z dopisů napsal tyto řádky:

„Já si lásku představuji divně: je to taková upřímnost bez hranic, která nezatají ani nejmenší vibrace duševní; je to obapolné zbožnění, takže by jeden druhému jen ruce si opovážil líbat; je to víc než koketérie a víc než vášeň a víc než cokoli jiného, je to dosažení vrcholu. Ale taková láska je nemožná.“⁴³

Prokazatelně se snažil přijít na příčinu svého neúspěchu. Kladl si v korespondenci, a jistě nejen v ní, otázky, proč o něj Anielka nemá zájem. Dostal se až k pocitům jakési rezignace. V Brně prý cítil, že se stal jiným člověkem,

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

ve svém původním počínání spatřoval určitou dávku trapnosti. Závěr posledního dopisu pro Anielku ale napovídá, že kdyby dívka vyslyšela Čapkovy prosby, pustí se bezhlavě a rád znovu do toho, co nyní nehodnotí příliš kladně. Anielka mu pro to ale nedala příčinu.

V dopisech nacházíme četné zmínky o různých spisovatelích nebo o literárních postavách, Čapek cituje pasáž z Macharovy knihy *Zde by měly kvést růže* a později se k této knize znovu vrací, vypráví o povídce ruského spisovatele Maxima Gorkého, zmiňuje Cyrana z Bergeracu. Dozvídáme se také, že Čapek věnoval Anielce některé své básně. Přiznává jí, že ho k nim inspirovala. Z dopisů je jasné, že Čapek s Anielkou spolu nekomunikovali jen prostřednictvím psaní, že se spolu museli někdy i osobně setkat.

Je zajímavé, že žádný z šestnácti dopisů Anielce nezačíná jejím oslovením. V textu se ale oslovení dívky objevuje v různých podobách: „slečno Ando“, „Ando“, „slečno Anielko“, „Anielko“ a také pouhé „slečno“. Na koncích dopisů nenacházíme obvyklé závěrečné zdvořilostní fráze. Listy tedy na první pohled jako dopisy ani nevypadají. Karel Čapek Anielce v dopisech důsledně vyká.

2.3 Autority o těchto dopisech

Tomáš Halík uvádí, čím jsou tyto dopisy zvláštní: „Jsou horoucí i plaché, plné meditací, strmých plánů i zmrazující skepse, trýznivého sebezpytování i pyšně rozmáchlého sebezbožnění, jsou v nich nálady, navštěvující šestnáctileté všech staletí, i tóny, příznačné pro dekadentní světobol právě oné doby. Je v nich také něco typického a podstatného pro Čapka – jak ho známe z jeho literární tvorby a ze vzpomínek na něj anebo snad i pro Čapka, „jak ho neznáme“?“⁴⁴

Za povšimnutí stojí Halíkovo zamyšlení, zda byla Anielka opravdovou korespondenční partnerkou nebo naopak Čapkovou Beatricí, díky které se mohl vypsát ze svých myšlenek. Halík přiznává, že tento fakt na něj měl vliv, když se rozhodoval, jestli tuto korespondenci vydá.⁴⁵ Zajisté jsou v dopisech místa,

⁴⁴ HALÍK, Tomáš. Poznámka. In ČAPEK, Karel. *Listy Anielce*. K vydání připravil Tomáš Halík. 2. vyd. Praha: Supraphon. Edice Lyra Pragensis, svazek 32, s. 136.

⁴⁵ Tamtéž, s. 138.

nad kterými by se dalo uvažovat v duchu Halíkových slov, Čapek v nich dokonce sám Danta a Beatrici zmiňuje. Oba autoři tedy měli svou múzu, která je inspirovala. Rozdíl ale spočívá v tom, že Dante už na svou Beatrici zapůsobit nemohl, kdežto Čapek jistou šanci stále měl:

„Ando, s takovou láskou se snad už nikdy nesejdete, jakou jsem Vám nabízel. (...) Ando, mně je líto, mně je hrozně líto té krásné, nedosněné pohádky, která se mi nemohla uskutečnit –“⁴⁶

Jana a Bohuslav Hoffmannovi říkají, že patnáctiletý až osmnáctiletý Karel Čapek korespondoval „zdvořile, vzletně, s mladistvým idealismem a romantismem“.⁴⁷

František Buriánek o těchto Čapkových dopisech mimo jiné říká, že „není bez komiky jeho snaha získat lásku nebo aspoň pozornost dívky předváděním vlastních plánů osvětové a vzdělávací činnosti“.⁴⁸ Na základě dopisů se ale může zdát, že jeho myšlenka je poněkud nepřesně formulována. Ano, okouzlený Karel Čapek se snaží Anielku něčím zaujmout. Ale spíše než předvádění se to vypadá jako hledání společného tématu k hovoru, jako snaha nadchnout oba pro stejnou aktivitu, a být tak Anielce nablízku nebo s ní alespoň zůstat v kontaktu. Buriánkova slova by se dala vykládat tak, že Čapek se chtěl tímto bodem zviditelnit, ale to se z projevů zamilovaného studenta nezdá. Daná situace se někomu, kdo nebyl účastníkem této konverzace, může zdát komická, ale Čapek ji jistě tak nevnímal. Byla pro něj důležitá Anielka i jeho osvětářská činnost. V obou těchto, řekněme, zájmech patrně vynakládal veškerou energii, aby dosáhl vysněných cílů.

⁴⁶ ČAPEK, Karel. *Korespondence I*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 22. ISBN 80-202-0448-2, s. 300.

⁴⁷ HOFFMANNVI, Jana a Bohuslav. Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců. In HOFFMANNVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 34.

⁴⁸ BURIÁNEK, František. *Čapkovské variace. Eseje o Karlu Čapkovi a o literatuře*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1984, s. 13.

Ve stati nazvané *Karel Čapek mezi ženami* František Buriánek považuje Čapkovu zamilovanost do Anielky za běžný jev související s obdobím dospívání. Podařilo se mu zde tuto dívku ve vztahu k Čapkovi výstižně charakterizovat, a to jako „milovanou, leč nemilující“.⁴⁹

⁴⁹ BURIÁNEK, František. *Inspirace domova*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh. 1988. Edice Pohledy, s. 68–69.

3 LISTY VĚŘE

Karel Čapek: „*Bud'te ráda, Věro, že nejste mužským; jednak je to daleko hezčí být Věrou, a za druhé je to pohodlnější. Je to hezké, milé a voňavé být Věrou; jen by to nemělo být tak daleko, tak – tak – moc daleko.*“⁵⁰

3.1 Věra Hružová

Věra Hružová se narodila 30. března roku 1901. Její otec byl univerzitním profesorem, působil v Brně na Vysoké škole zvěrolékařské. S Karlem Čapkem se seznámila v prosinci 1920 v literárním salónu Anny Lauermannové. Tehdy navštěvovala pražskou Československou obchodní akademii. První dopis jí Čapek datoval 27. prosince 1920.⁵¹ Po ukončení studia se přesunula zpátky do Brna.⁵² Roku 1921 se zasnoubila s novinářem a diplomatem Františkem Bořkem Dohalským, poté si s Čapkem přestala psát. Když bylo zasnoubení zrušeno, jejich dopisování pokračovalo.⁵³ V říjnu 1923 uzavřela manželství s Josefem Skoupilem, těžářem a následně mlynářem. V roce 1924 se společně přestěhovali do Skalice nad Svitavou, do Mikešova mlýna.⁵⁴ Věra Skoupilová zemřela v roce 1979.⁵⁵

Dochované dopisy Karla Čapka pro Věru Hružovou pochází z let 1920 až 1931. Karel Čapek se s Věrou Hružovou údajně příliš často neseťkával.⁵⁶

⁵⁰ ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 17.

⁵¹ HALÍK, Miroslav. *Karel Čapek. Život a dílo v datech*. K vydání připravil Jiří Opelík. 1. vyd. Praha: Academia. 1983, s. 33.

⁵² BRADBROOKOVÁ, Bohuslava. *Karel Čapek. Hledání pravdy, poctivosti a pokory*. 1. vyd. Praha: Academia. 2006. ISBN 80-200-1385-7, s. 23.

⁵³ OPELÍK, Jiří. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 10–11.

⁵⁴ Tamtéž, s. 47.

⁵⁵ OPELÍK, Jiří. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 100.

⁵⁶ Tamtéž, s. 102.

3.2 O Čapkových dopisech adresovaných Věře

V knize *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky* je otištěno 92 listů, které Karel Čapek adresoval Věře Hrůzové. Své adresátce v nich vyká. Většina z nich jsou dopisy, ale posílal jí i pohlednice, a to z různých cest po Československé republice i ze zahraničí, například z Itálie a z Velké Británie. V několika případech nechal pozdrav Věře podepsat i od svých společníků z míst, kde pobýval. Jednalo se například o spisovatelku Vlastu Štáflovou a jejího muže, malíře Otakara Štáfla. Čapek unavený po cestování Věře jednou napsal:

„V tomto stavu se skutečně k ničemu slušnému nehodím; jdu uložit svou mrtvolu do postele a doufám v jediné, že usnu beze snů aspoň na týden a že během mého spánku nastane ostatně konec světa. Nenastane-li, pak Vám ovšem napíšu lepší psaní, než je toto.“⁵⁷

Je tedy patrné, že některé své dopisy nepovažoval za vydařené. I tak jim ale nemůžeme upřít, že bývaly osobité. Podívejme se třeba na to, jak Věru v dopisech různě tituluje, inspiraci čerpá z jejích zálib i ze společenského dění. Takto ji oslovoval v období před její svatbou: „rozmaryný tvore“, „Věro“, „amazonko“, „vážená a bídna Věro“, „vážená Věro“, „dear little miss“, „Anežko Hrůzová“, „Veverko“. Po zmíněném sňatku se oslovení poněkud proměnila, jak uvidíme později. I v závěrech dopisů býval Čapek originální, připomeňme například jeden jeho podpis: „Vaše koruna československá“. Nejedná se ale o jediné netradiční zakončení dopisu:

„Přál bych si nyní být Španělem, předně proto, že ve Španělsku je přece jen krásně, a za druhé proto, že bych svůj dopis mohl bez neslušnosti zakončit slovy: „líbám Vaše nohy.““⁵⁸

„A Vy, Vy hodně tančete a blázněte a zlobte se a užívejte.“⁵⁹

⁵⁷ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 38.

⁵⁸ Tamtéž, s. 7.

⁵⁹ Tamtéž, s. 31.

Z dopisů je na mnoha místech zřejmé, že i v této oblasti se Čapek snažil o zajímavý literární projev. Odlehčeně působí, když použije obrat „mezi námi děvčaty“. V následujícím případě přiznává, že nezvládl zpracovat jeden ze svých humorných nápadů:

„Milostivá paní Věro, chtěl jsem vlastně psát dopis Vaší nemocné dolní končetině, ale jaksi se mi nezdálo vhodným začít titulem „Milostivá paní Noho“ nebo „Vysoce vážená Končetino“, takže se musím vzdát úmyslu pohovořit si s řečenou Vaší tělesnou částí.“⁶⁰

Nebojí se ani sebeironie, dokáže si udělat legraci sám ze sebe. Povzneseně komentuje i svou knižní nadprodukcí v roce 1920:

„Ta králičí plodnost musí přestat; čtyři vrhy za rok je trochu nedůstojné.“⁶¹

Někdy začíná psát vážným tónem, ale přece jen u legrace skončí. Napsal Věře, že si váží jejího dopisu tak, že ho dokonce nosí na srdci. Ihned to ale přebíjí poznámkou, že právě z toho důvodu byl už zmíněný dopis důsledně propocen. Škoda, že se již nikdy nedozvíme, jak se měnil adresátčin výraz tváře při prvním čtení tohoto sdělení.

Stejně jako v Čapkových dopisech může vážné téma nakonec skončit u humoru, je možné, že se legrace stočí k vážnosti a za okamžik se opět vrátí zpátky:

„A proto se mi také nezdá od Vás hezké, že byste někoho – ať je to kdokoliv – chtěla ulíbat k smrti. Co byste pak dělala s jeho studenou mrtvolou? Když už líbat, tož tak, jako když kočka sežere lidem biftek. Neboť především 1. je to hřích, což má v sobě neobyčejné ukojení; 2. je to nelegitimní a nezávazné; 3. kočka sežravší biftek má pak nejhlubší soustředění ve svých vlastních kočičích myšlenkách. Kočka nemyslí na biftek, ale sežere jej. Podobně nemá se myslet na líbání. Má se sežrat líbání, aby pak naše mysl byla bezuzdně volná pro své myšlenky. Věro, jediná věc v životě má cenu: volnost. A kdyby se láska a volnost vylučovaly, volím volnost. Jakož i Vám, která – snad z nedostatku lehkomyšlnějších zábav – máte chuť milovat, pravím s evangelickou

⁶⁰ Tamtéž, s. 67.

⁶¹ Tamtéž, s. 7.

důtklivostí: lepší černá křídla než růžová pouta. Víte, „vážná“ láska je ta, která váže; láska musí být nevážná, nesmírně nevážná. A já myslím, že musí být duševní směr, ve kterém velkodušnost splývá s velkou nevážností. Aha, panečku, proto jsem v náramných horách, abych uvažoval o volnosti. Jak se zdá, bídnice, Vám ani nenapadá, že byste mohla také hledat volnost v Tatrách. Víte, mám tady vzrušeně smutné pocity nekonečné volnosti; ale potřeboval bych Vás, aby má volnost se nepotloukala jen v oblacích. Považte, chodím tu s jednou spisovatelkou (totiž jen tehdy, když nejsem sám); je to strašně anständig, většinou koukám po houbách, ale takhle občas, řekněme dokonce velmi často, mám divokou chuť – na Vás. Snad tím nejste překvapena.

Nemáte náhodou krční katar? Tady je totiž ohromně zdravé klima na krční katar, a každý moudrý lékař, který by slyšel Váš sladký chrapot, by Vám ihned poradil tento zázračný vzduch – zázračný vzduch volnosti, Věro, volnosti –

Ostatně dělám sám poněkud chrta, abyste věděla. Nemáte suchotiny? Bohužel asi ne; tady je totiž výborné klima pro suchotiny. Ale to by bylo pěkné, abyste neměla nějakou vysokohorskou chorobu! Mimoto poněkud píšu. To víte, zvyk.

Tak na shledanou, sladký jede, hříšný bifteku kočičí, maso krvavé a skryté.⁶²

Čapek si dělá legraci z hyperboly „ulíbat k smrti“, kterou Věra použila, a osobitě přitom uvádí příklad se svým oblíbeným zvířetem, tedy kočkou. Dále přemýšlí nad možným protikladem lásky a volnosti. Jasně dává najevo, kterou z těchto dvou možností preferuje. Ale i když si vybírá volnost, kterou mu zajisté evokuje prostředí Tater, nejraději by měl Věru blízko sebe. *Protiřečí si? Nebo jí dává najevo, že o ni zájem má, ale o vážný vztah ne? V tomto bodě těžko jednoznačně rozhodnout.* Dále zjišťujeme, že by byl nejšťastnější, kdyby za ním Věra přijela a okusila by volnost. Po přečtení závěru dopisu nám nezbývá nic jiného než se přiklonit k druhé uvedené možnosti.

Ve zmíněném dopise se objevuje také třibodový výčet. Čapek totiž v dopisech Věře různé výčty často čísluje, jedná se pravidelně o vypsání důvodů nebo míst. Očíslovaně uvádí například příčiny, proč Věře nemohl napsat dříve:

„7. Jsem zamořen návštěvami; hlavně, a to vám už je k zbláznění, musím denně vyházovat aspoň dva agenty s perskými koberci, což rozhodně nejde tak rychle, jak si snad myslíte.“⁶³

⁶² Tamtéž, s. 14–15.

⁶³ Tamtéž, s. 30.

Některé z těchto příčin si i sám chválí, patrně v nadsázce. A později čísluje důvody, kterými objasňuje, proč nemůže odjet z Prahy.

Části některých dopisů nelze pochopit, protože neznáme jejich kontext. Podobné je to v místech, kde se Čapek vrací k ústnímu rozhovoru. V korespondenci vzpomíná na studentská léta v Brně a často píše Věře o tom, co dělá. Zmiňuje se například o zvláštním dopisu, který musel vyřídit, nebo o tom, že se zamiloval do perských kobereců. Věra se na něj tedy po svatbě obrátila s prosbou o radu, která se týkala právě těchto interiérových doplňků. V jeho dopisech nacházíme i zmínky o PEN klubu či o návštěvě Masaryka. Informuje Věru také o reakcích, které obdržel na román *Krakatit*. Mnohokrát zmiňuje časovou tíseň, ohromné množství práce a velmi mnoho dopisů k vyřízení, omlouvá se, že odpovídá pozdě a stručně. Z jeho reakcí na Věřiny dopisy je nejen z počátku konverzace patrné, že mu Věra odpovídala s nadšením a dlouze. Někdy zaslala i svou fotografii, což poznáme z toho, že jí za to Čapek děkuje.

Věra se dozvíдалa i o nemocech a zdravotních obtížích, které ho trápily. Píše jí například o migréně nebo o bolení zubů. Ani v takovém případě ale dopis neodbývá a je schopen žertovat. Někdy sděluje Věře pocity. Uvedená citace se týká smutku a vypadá jako jeho umělecké ztvárnění:

„Je to solidní, melancholický a vydatný smutek; je šedý, černě pruhovaný, poněkud tuhý a vůbec mně nesluší, jak jsem shledal v zrcadle. Tak, přišel bůhví odkud a zahalil mne fádními záhyby.“⁶⁴

Čapek informuje Věru také o jemu blízkých zvířatech, například o psu Honzíkovi nebo o bratrově kočce, o kterou se příležitostně staral. Úsměvná je jeho poznámka o nových psích přírůstcích:

„do toho se mi ještě narodilo 8 štěňat (matka čistokrevná airdalka, otec čistokrevný stájový pinč, potomstvo čistokrevní dobrmani)“⁶⁵

⁶⁴ Tamtéž, s. 25.

⁶⁵ Tamtéž, s. 92.

Z jednoho dopisu je patrné, že v roce 1922 nakupoval Karel Čapek vánoční dárky na Štědrý den. *Jaký k tomu měl důvod?* Velmi jednoduchý – prostě je koupit zapomněl. Díky dárku, který mu zaslala Věra, si to ale uvědomil a vše stihl napravit dřív, než si udělal ostudu. V této souvislosti se objevuje následující věta:

„Už je to tak: budu-li jednou nesmrtelný, bude to jen proto, že zapomenu umřít.“⁶⁶

Naštěstí ale pravdu neměl a nesmrtelným se stal, i když evidentně nevyzkoušel tajný recept patřící jedné z jeho divadelních postav, Elině Makropulos. Jelikož se obával, aby nezapomněl i na další události, žertovně se Věry tázal:

„Proboha Vás prosím, kdypak je svaté Věry nebo svaté Hrůzy nebo kdypak jsou Vaše narozeniny?“⁶⁷

Později opět přiznává, že ho trápí zapomínání. Bylo by zajímavé zjistit, zda se mu toto opravdu stalo nebo pouze zrovna hodilo tvrdit:

„Dále mne mrzí, že jsem včera já sám zapomněl na své třiatřicáté narozeniny, čímž jsem přišel o příležitost, abych sám sobě vyčetl a vyčinil, že jsem dosud nespasil svět.“⁶⁸

V dopisech se objevuje také obraznost. V jednom případě je to v souvislosti s odchodem bratrů Čapkových z Národních listů a jejich následným přesunem do Lidových novin, jak se dozvídáme od Jiřího Opelíka⁶⁹:

⁶⁶ Tamtéž, s. 32.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž, s. 34.

⁶⁹ OPELÍK, Jiří. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 7–8.

„jsem totiž na koni, bohužel jen obrazně, a zítra se ukáže, jsem-li také v sedle a mám-li v ruce otěže“⁷⁰

Věra se z dopisů dozvěděla rovněž o Čapkově novém bytě, později o tom, že s bratrem Josefem staví domek, a ještě později o přestěhování do této stavby. Čapek jí často vypráví o svém zahradničení, které někdy prý úplně pohltilo všechny jeho ostatní činnosti. V souvislosti s tím okomentoval v korespondenci i fašistickou ideologii:

„A ten fašism mi jde na nervy – mám-li v ruce lopatu, mám chuť běžet do Prahy a někoho tou lopatou vykuchat.“⁷¹

Z dopisů je dále patrné, že mu Věra zaslala kaktusy. Děkuje jí za ně a postupně začíná vášnivě holdovat právě těmto rostlinám a sukulentům. Později se jí zmiňuje, že o nich napsal fejeton. A věrní Čapkovi čtenáři si zajisté uvědomují, že tematice kaktusů se věnuje i jedna z povídek ze souboru *Povídky z druhé kapsy*. Z korespondence se dozvídáme také to, že Čapek Věře závidí skleník.

Někdy Věře radí důvody, proč by měla navštívit Prahu. Dělá to kvůli tomu, aby se s ní mohl setkat. Jako záminku jí navrhuje například opravování zubů nebo nakupování punčoch:

„Rozhodně myslím, že byste měla přijet do Prahy něco nakupovat; na dva, na tři, na čtyři dny, ne?“⁷²

Před svou cestou do Tater se na Věru snaží zapůsobit, aby za ním přijela, propojuje to se svým dílem a snaží se ji vyprovokovat:

„Nevěřím na ten zázrak, že byste se tam objevila Vy; na takové zázraky není ještě vynalezen karburátor. Ačkoliv kdybyste věděla, jaké budu mít pěkné turistické kalhoty

⁷⁰ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásvuky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 6.

⁷¹ Tamtéž, s. 84.

⁷² Tamtéž, s. 22.

a svůdná lýtka, přijela byste tam, i kdyby to bylo na koštěti. Škoda že nevím, kdy je filipojakubská noc; dal bych si s Vámi, černá čarodějnice, rande.“⁷³

Jindy záměrně nenapíše vše, co by chtěl Věře sdělit, a upozorní ji na to. Poté dodá, že pro další informace musí podniknout osobní setkání. Čapek sice navrhuje nebo určuje časy a místa schůzek, ale určitý prostor pro nápady nechává i Věře:

„Vymyslete zatím pro pondělek nějakou pěknou procházku nebo vůbec něco příjemného; dám se Vámi vést.“⁷⁴

Z dob, kdy ještě mohl doufat ve Věřinu plnou náklonnost, pochází i tento úryvek z dopisu, na první pohled velmi vzdálený poetice Čapkových literárních děl:

„Abyste věděla, dnes jsem si najmul sekretářku; nabízel jsem tuto funkci Vám, ale vy jste dala přednost nevím jaké technické kanceláři; to je Vaše věc – moje ovšem také. Moje sekretářka umí šest jazyků; ale když si vzpomenu na jeden jediný, růžový, hbitý a plný rozkoše, hrome!“⁷⁵

V březnu roku 1923 se Čapek Věře dopisem svěruje se svými fyzickými a psychickými obtížemi a s tím, že mu lékaři doporučili cestu na jih. Ze svého italského cestování jí poté posílá pohlednice s krátkými poznámkami o tom, kde byl či kam se chystá. Dále jí sděloval například to, že se má dobře nebo že je hezky. Některé texty pohledů působí pouze jako pozdravy a vlastně nic podstatného nesdělují:

„Ještě nejsem dost daleko, abych se zastavil a ohlédl se nazpátek.“⁷⁶

⁷³ Tamtéž, s. 12.

⁷⁴ Tamtéž, s. 23.

⁷⁵ Tamtéž, s. 22.

⁷⁶ Tamtéž, s. 42.

Po návratu z Itálie se Věře v dopise svěřil s tím, že mu duševně není lépe. Zmínil se také o právě probíhající nemoci své maminky.

Poté, co se v roce 1923 Věra zasnoubila s Josefem Skoupilem, protkával Čapek své dopisy nejrůznějšími dvojsmysly a narážkami, pomocí kterých dával najevo, že se mu Věřino počínání nezamlouvá:

„Kratitit vzniká pomaleji, než by měl; budete s ním stěží spokojena, táhne se trochu a dělá si chvílemi legraci z posvátných lidských citů, jako je láska.“⁷⁷

V dopise z prázdninového pobytu v jižních Čechách se v této době jaksi nápadně snaží o zdrženlivost. Mohl tak chtít naznačit, že se mu Věra vzdálila:

„A abych tu krásnou modrou barvu ničím nezkalil, končím pro tentokrát tím rybníčkem a dovoluji si políbit Vám už jen některý nehet; jsem skromný, nechytím celou ruku.“⁷⁸

V jednom z dopisů nalézáme Čapkovo velké rozhořčení, kdy v určitém momentu dokonce přechází z češtiny do francouzštiny:

„A zatím Vy tedy pícháte do krásného svatebního prádelka, které ... po kterém mně vlastně nic nemá být, a které nevidím, a které, a se kterým, a ve kterém, a pro něž... a ze kterého, jak vidíte, se jaksi nemohu vyplést; proboha, zakažte mi to a řekněte mi, že... že... já nevím co; ale ať na ně už nemyslím! ať – ať – ať mi to dá pokoj! Jak můžete být tak bezbožná a psát mi takové věci? (...) a co Vám o mně někdo říkal, je mi naprosto fuk; ale to, to jste mi neměla psát, to je ukrutnost a výsměch a já nevím co horšího. Propána, vařte knedlíky božské jako oblaka a roštěnku a celerový salát a co chcete, přeju to ze srdce i Vám i ... i... zkrátka komu chcete; ale to druhé, votre linge endiablé, le voile impudique qu'une nuit un autre déchirera, ah, c'est trop pour moi; et vous, insensée, vous me parlez de ce qui n'est plus pour moi qu'un rêve furieux et impossible; eh bien, je vous hais. Píšu to francouzsky, protože česky bych to napsal daleko sprostěji, a neumím francouzsky tolik, abych to dovedl říci, jak si to myslím. Přimyslete si k tomu po česku všechnu mou zuřivost a jiné pocity, které se ani nedají psát. Povím Vám to po česku, až Vás uvidím; neboť Vás velmi brzo uvidím, až povezu do Brna svůj Krakatit, ač-li Vám záleží na tom pohovořit si se mnou tak, jako to šlo dříve. To vlastně jsem Vám chtěl

⁷⁷ Tamtéž, s. 46.

⁷⁸ Tamtéž, s. 48.

napsat a krom toho ještě, že na to myslím víc, než je slušno; a nežádejte na mně, abych to rozváděl.“⁷⁹

Opelík uvádí následující překlad francouzské části:

„Vaše ďábelské prádelko, necudný závoj, který jedné noci někdo jiný rozerve, ach, to je pro mne příliš; a Vy, pošetilá, mi ještě povídáte o tom, co už pro mne není než zblášený a neuskutečnitelný sen; nuže, já Vás nenávidím.“⁸⁰

Vidíme, že Čapka velmi zasáhla skutečnost, že se mu Věra vzdálí, zde zmiňuje tělesnou rovinu, kterou ukrývá do spojení „svatební prádelko“. Příznačné je i konstatování, že se z něj nemůže slovně vyplést. Z dopisu se ale zdá, že v reálné situaci by se z něj vyplétat vůbec nechtěl, a závidí budoucímu manželovi Věry, kterého není schopen ani konkrétně označit.

Příště místo pasáže v cizím jazyce nakreslil malý prázdný rámeček, který, ač nepopsaný, prý obsahoval jeho myšlenky. V den Věřiny svatby jí adresoval vlašné přání. A o něco později jí znovu zaslal již zmíněný rámeček, tentokrát ho ale vyplnil přáním všeho nejlepšího. Když v jednom ze svých dopisů použil slovo „líbánky“, vypomohl si opět cizím jazykem, tentokrát angličtinou, a psal o „honeymoon“. V roce 1926 jí blahopřál k narození prvního dítěte, při této příležitosti udržel vážný tón a nepokoušel se o žádné vícesmysly ani o komiku.

Po svatbě ji v korespondenci začal oslovovat jako „milostivou paní“, „milostivou paní Věru“, „milostivou Paní Matku Věru“, „milostivou paní matku“, a to i když ještě neměla dítě a pravděpodobně ani nebyla těhotná. Objevují se ale i nevážné tituly: „nenasytný had“, „krásná mlynářka“ a v souvislosti s volbami „drahá volička“. Zakončení dopisů přešla do formálnějšího tónu: „zatím se Vám poroučí s políbením ruky Karel Čapek“ nebo „S políbením ruky Karel Čapek“.

Čapek se ale ani teď nebojí přiznat, že se mu po Věře stýská a že mu její ztráta není lhostejná, snaží se iniciovat setkání. Když se Věra patrně spletla a zážitek prožitý s někým jiným si spojila s Čapkem, sděluje jí, že se ho to dotklo.

⁷⁹ Tamtéž, s. 49.

⁸⁰ Tamtéž, s. 50.

Ani po její svatbě neopomínal dávat najevo svůj nesouhlasný postoj k jejímu rozhodnutí:

„I toto psaní píšu v hodině, kdy rozumní a ženatí (nebo vdaní) lidé už spějí (např. jsem si jist, že už spíte, ale raději na to nechci myslet; mám totiž nepříjemný dar, kterému se říká obrazotvornost).“⁸¹

„Ale v tu hodinu Vy moudře spíte; bohužel nevím, v jaké poloze. Máte pravdu, raději už ten dopis nějak uzavru; zdá se, že si příliš mnoho dovoluji.“⁸²

Zmiňme také dopis, ve kterém Čapek reaguje na vykradení Mikešova mlýna, protože končí slovy:

„Nebo mě napadá velmi mnoho věcí, které z vážných důvodů psát nemohu, tak jako z vážných důvodů nemohu vylupovat mlýny, i když v nich spí krásná mlynářka.“⁸³

Čapek Věře líčil i své zápolení s kris-krosem. Na první pohled by se to mohlo zdát jako naprosto neutrální, neškodné téma. Pro Čapkův dopis to ale neplatilo a spíše, než varování před onou křížovkou se zdá, že varuje Věru sám před sebou. Možná ale nevaruje jenom ji, nýbrž i sám sebe. Rozluštit tuto záhadu je pro nás dnes už stejně těžké jako pro Čapka zvládnout onu „americkou hádanku“. Každopádně je jasné, že si uvědomoval, že o Věřinu těsnou blízkost definitivně přišel:

„Milostivá paní, smýšlím s Vámi neobyčejně dobře; pročež radím Vám důtklivě, abyste nikdy nedovolila svému muži řešit criss-cross puzzles; následky jsou hrozné. Stalo by se Vám, že když byste usínala, zeptal by se Vás, která ryba pozůstává ze tří písmen nebo která bohyně má zrovna uprostřed „o“. Když byste ráno od něho čekala „dobré jitro“, zeptal by se Vás najednou, které mužské jméno má druhé písmeno „a“; Vy byste ovšem řekla, že Karel, ale on by se děsně rozčilil a řekl by, že Karel se mu do jeho čtverečků

⁸¹ Tamtéž, s. 53.

⁸² Tamtéž, s. 78.

⁸³ Tamtéž, s. 81.

nehodí a kazí mu celou hru. Pročež střežte své rodinné štěstí a nedovoďte, aby se u vás usídlila neřest řešení amerických hádanek.“⁸⁴

Čapek snad nikdy nenazývá Věřina manžela jeho jménem. Označuje ho přezdívkou „Petronius“, a pokud už o něm píše, tituluje ho jako „pána“, „velitele“, „konstitučního vládce“, „velitele domu“ a v období voleb v roce 1925 i jako „veleváženého pana voliče“. Z dopisu z tohoto období jsme se mimochodem dozvěděli, že Čapek vše odkládal na dobu „po volbách“. Dnes by byl za takové jednání jistě označen jako člověk tendující k prokrastinaci.

3.3 Autority o těchto dopisech

Jiří Opelík dopisy adresované Věře označuje pojmem „milostná záležitost“, ovšem upozorňuje na to, že mají různé roviny a že se v nich promítá Čapkovo toužení i jeho filozofie lásky, později také soužení a pocity melancholie. S nimi souvisí elipsy, metafory a symboly.⁸⁵ Opelík to komentuje slovy: „Hle: milostná korespondence, která se vyhýbá svému předmětu ať tím, že o něm okatě mlčí, anebo tím, že jej transponuje do obrazné či symbolické roviny.“⁸⁶

Miloš Pohorský se ve svém zamyšlení nad Čapkovými dopisy mimo jiné táže, jak je možné, že Karel Čapek, který Věře často dával najevo, že nemá čas na korespondenci s ní, byl udiven zprávou o její svatbě.⁸⁷

Jana a Bohuslav Hoffmannovi tvrdí, že v těchto dopisech je malé množství vřelosti a srdečnosti, usuzují tak z užitých oslovení, zakončení dopisů, snahy neřící vše a užívání cizích jazyků.⁸⁸

⁸⁴ Tamtéž, s. 66.

⁸⁵ OPELÍK, Jiří. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 100–101 a 103.

⁸⁶ Tamtéž, s. 103.

⁸⁷ POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. ISBN 80-202-0449-0, s. 507–508.

⁸⁸ HOFFMANNŮVI, Jana a Bohuslav. Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců. In HOFFMANNŮVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 37–38.

František Buriánek na jedné straně upozorňuje na to, že v dopisech cítí „erotickou atmosféru“ nebo také „erotický smysl“, zároveň ale Čapkovo počínání charakterizuje jako rezervované, rozvážené, umírněné.⁸⁹ Buriánek o dopisech Věře dále říká, že neobsahují emoční výbuchy.⁹⁰ Uvedme zde, že Hoffmannovi si povšimli negativního překvapení, které v Čapkovi vyvolala informace o svatbě Věry, píše v této souvislosti dokonce o „zuřivé žárlivosti“.⁹¹ *Na kterou stranu se tedy připojit?* Z předcházejících řádků je evidentní, že na stranu Hoffmannových. A potvrdí to i další část této práce. Uvedené citace dokazují, že Čapkovy dopisy prosty citů nezůstaly, a je až s podivem, pokud se nad některými řádky Věra mírně neurazila nebo se nad nimi alespoň nepozastavila.

⁸⁹ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 126–127.

⁹⁰ BURIÁNEK, František. *Inspirace domova*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh. 1988. Edice Pohledy, s. 88.

⁹¹ HOFFMANNNOVI, Jana a Bohuslav. Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců. In HOFFMANNNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 38.

4 LISTY OLZE

Karel Čapek: „Až budeš podruhé na světě, nezačínej si nic s literátem. Je sobecký, falešný, miluje princezny a chodí po světě jako ovce myslí jen na své chiméry.“⁹²

4.1 Olga Scheinpflugová

Olga Scheinpflugová se narodila 3. prosince 1902 ve Slaném. S Karlem Čapkem se seznámila roku 1920.⁹³ Její otec Karel Scheinpflug v té době pracoval ve stejné redakci jako Karel Čapek, tedy v Národních listech.⁹⁴ Když Čapek Olgu poznal, vídal ji skoro každý den. Jejich korespondence se tehdy vyznačovala velkou frekvencí, později ji však částečně zastoupilo telefonování.⁹⁵ Karel Čapek si s Olgou Scheinpflugovou dopisoval mezi lety 1920 až 1938.⁹⁶

Čapkův životopisec František Buriánek správně konstatuje, že jejich střetnutí ovlivnilo zbytek Čapkova života. Vztah těchto dvou lidí byl poznamenán Čapkovým zdravotním stavem, obavami o osud jeho páteře.⁹⁷ 26. srpna 1935 uzavřeli na radnici v pražských Vinohradech sňatek.⁹⁸ Na tento životní krok mělo

⁹² ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 162.

⁹³ WIENDL, Jan. Olga Scheinpflugová. *Slovník české literatury po roce 1945 on-line*. Vedoucí redaktor projektu – Michal Pribáň. Praha: ÚČL AV ČR. 2006–2011. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=966&hl=olga+scheinpflugov%C3%A1> A1+. [cit. 11. 8. 2018]

⁹⁴ HALÍK, Miroslav. *Karel Čapek. Život a dílo v datech*. K vydání připravil Jiří Opelík. 1. vyd. Praha: Academia. 1983, s. 32.

⁹⁵ POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. ISBN 80-202-0449-0, s. 505.

⁹⁶ HALÍK, Miroslav. Vydavatelovy poznámky In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 285.

⁹⁷ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 124–125.

⁹⁸ HALÍK, Miroslav. *Karel Čapek. Život a dílo v datech*. K vydání připravil Jiří Opelík. 1. vyd. Praha: Academia. 1983, s. 62.

vliv společné cestování po Rakousku a zpráva o Čapkově zdravotním stavu od lékařů, specialistů z Vídně.⁹⁹

Scheinflugová je známá jako prozaička, dramatička a herečka. Od roku 1920 vystupovala v pražském Švandově divadle, od roku 1922 v Městském divadle na Vinohradech a v roce 1929 vstoupila do Národního divadla. Ve své literární tvorbě se věnovala psaní povídek, básní, fejetonů, článků, cestopisných črt, románů a divadelních her. Na základě některých jejích prací byly natočeny filmy. Jejím zásadním literárním počinem je kniha nazvaná *Český román*. Ta je ve *Slovníku české literatury po roce 1945 on-line* charakterizována jako „pokus sloučit vzpomínky s citacemi úryvků z korespondence s Karlem Čapkem a vystihnout tak intimní vztah dvou tvůrčích individualit v bouřlivé době 20. a 30. let a zároveň podat obecnější výpověď o osudech meziválečného Československa.“¹⁰⁰

František Černý na Olze Scheinflugové oceňoval altruistické chování. Zmiňuje, že pomáhala lidem ve složitých životních okamžicích. Mezi ně patřila také spisovatelka, novinářka a překladatelka Milena Jesenská. Černý zmiňuje i to, že Olga Scheinflugová sponzorovala Společnost bratří Čapků.¹⁰¹

Přibližně osm let po smrti Karla Čapka se jejím partnerem stal právník František Krčma. Olga Scheinflugová zemřela 13. dubna 1968 v Praze.¹⁰²

⁹⁹ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 303.

¹⁰⁰ WIENDL, Jan. Olga Scheinflugová. *Slovník české literatury po roce 1945 on-line*. Vedoucí redaktor projektu – Michal Pribáň. Praha: ÚČL AV ČR. 2006–2011. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=966&hl=olga+scheinflugov%C3%A1> A1+. [cit. 11. 8. 2018]

¹⁰¹ ČERNÝ, František. Adresát Olga Scheinflugová. *Zprávy Společnosti bratří Čapků*. Praha. Březen 2006. Č. 80, s. 7.

¹⁰² WIENDL, Jan. Olga Scheinflugová. *Slovník české literatury po roce 1945 on-line*. Vedoucí redaktor projektu – Michal Pribáň. Praha: ÚČL AV ČR. 2006–2011. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=966&hl=olga+scheinflugov%C3%A1> A1+. [cit. 11. 8. 2018]

4.2 O Čapkových dopisech adresovaných Olze

První dochovaná a zveřejněná korespondence Karla Čapka Olze Scheinpflugové pochází z léta roku 1920. Poslední dochovaný a zveřejněný dopis vznikl 24. října 1938, tedy asi dva měsíce před tím, než Karel Čapek zemřel. Miroslav Halík, vydavatel této korespondence, uvedl, že k dispozici je 360 Čapkových písemností adresovaných Olze. Patří mezi ně vizitky, pohledy, dopisy, korespondenční listy a telegramy. Není prý možné říci, kolik psaní se ztratilo, ale je přesvědčen, že když Scheinpflugová psala *Český román*, byly dopisy kompletnější, možná dokonce kompletní. Toto využití dopisů zapříčinilo jejich promíchání. Halík uvádí, že srovnat je dle časové posloupnosti bylo velmi náročné. Scheinpflugová prý nejdříve nechtěla svolit k vydání dopisů, později ale pomáhala editorovi s přípravou.¹⁰³

Některé počáteční dopisy nezačínají oslovením Olgy, to se nachází až v textech těchto dopisů. Pro většinu listů je ale typické, že oslovením začínají a další oslovení se objevují i v jejich hlavních a závěrečných částech. Pohlednice nebývají uvozeny oslovením. V prvních letech korespondování se objevuje více originálních oslovení, některá jsou složena z několika slov, některá jsou inspirována zvířaty. Čapek také používá různé varianty adresátčina křestního jména, to někdy v naléhavosti i opakuje. K takovýmto oslovením patří například: „Olgo, holčičko, střapatče“, „Olgo, Olgo, Olgo“, „holčičko“, „Olgo“, „Olgo, Olenko“, „Olo, má drahá“, „mé děvčátko“, „Olinko“, „Olgo, Olgo“, „dítě“, „ptáčku, ptáčku“, „hade, hade“, „miláčku“, „Olo, Olenko“, „Olgo, nejdražší děvčátko“, „Olgo, veliký miláčku“, „líbezná malá dívenko“, „milý živý plamínku“, „Ty můro“, „Ty ohavo“, „holčičko nejmilovanější“, „střapatá, nešťastná holčičko“, „opičko“, „děťátko“, „zobáčku“, „chlupatý, huňatý, kudrnatý pudlíku“, „milá malá pusinko“.

Za pozornost určitě stojí oslovení užití roku 1921: „miláčku, Čáč-olinko“, ve kterém je patrné spojení křestních jmen pisatele a adresátky. Čapek sám sebe totiž někdy nazývá „Čáčou“. Vypadá to tedy jako Čapkovo přivlastnění si Olgy.

¹⁰³ HALÍK, Miroslav. Vydavatelovy poznámky In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 285–288.

Stává se, že Čapek oslovuje Olgu dle připravované nebo právě hrané role, to se týká například dopisu z roku 1922, kde ji nazývá „Kristinkou“, což souvisí s jejím obsazením v jeho divadelní hře *Věc Makropulos*. Z dopisů se dozvídáme, že z jejího ztvárnění této postavy byl Čapek nadšený. K divadelním oslovením patří i „Aničko“ a „Bianco“.

I později jsou některá oslovení nápaditá, nejedná se ale již o častý jev, jde například o „mumíku“, „holka“, „Olinko drahulinká“. Běžným oslovením se stalo „drahá Olino“, „milá Olino“, „D. O.“, „M. O.“.

V dopisech z roku 1920 Čapek Olze vykává, výjimku tvoří snad jen dvě psaní. To první pochází z podzimu tohoto roku, jeho přesná datace chybí. Čapek adresátce tyká důsledně v celém textu, nejedná se tedy o neplánované vybočení z dosavadního stylu korespondence. V tomto dopise také píše o hubičce, kterou si přeje dostat, a podepisuje se jako „Tvá Kačenka“, to dosud také není typické. Následující psaní se v tomto ohledu opět podobají těm předchozím. Zdá se, jako by se sem tento vzkaz vloudil až z pozdější doby. To ale patrně není možné, protože Miroslav Halík v poznámkovém aparátu uvádí, že část textu se týká filmu, který byl tehdy promítán v kinech.¹⁰⁴ Zůstává tedy záhadou, proč se v dalších dopisech Čapek vrací k vykání a vyšší míře formálnosti.

Další tykání, řekněme spíše „tyknutí“, se objevuje až v dopisu z 5. prosince 1920. V tomto psaní Čapek Olze vykává, avšak na jednom místě z tohoto stylu vybočí. Snad tak učinil proto, aby zvýšil naléhavost své prosby:

„musím Vás vidět, musím Tě vidět“¹⁰⁵

V dalších listech se Čapek vrací k vykání, později kolísá mezi vykáním a tykáním a od února 1921 Olze v dopisech už běžně tyká. S tím souvisí i proměna autorových podpisů. Počáteční listy buď nejsou podepisovány vůbec, nebo nesou zakončení typu „Váš K Č“, „Váš K.“ či „Váš oddaný K. Čapek“.

¹⁰⁴ HALÍK, Miroslav. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 26.

¹⁰⁵ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 34.

S tykáním jsou spojeny podpisy jako „Tvůj Čáča“, „Tvůj Káča“, „Tvůj pitomý Čáča“. V závěrech bývají Olze posílána políbení, a to například následujícím způsobem:

„Posílám milion pus pusové ústředně. Káča.“¹⁰⁶

Familiární „Káča“ a „Čáča“ se později proměňují na iniciálu křestního jména a v některých případech i příjmení. Polibky ale Čapek posílá i dále a často i srdečně zdraví.

Proměny podpisů patrně souvisí s různými fázemi vztahu Olga Scheinpflugová – Karel Čapek. Ve formulacích závěrů dopisů můžeme pozorovat tři různé etapy, které ovšem nelze v nějakém bodě striktně oddělit: počáteční slušnost a jakýsi odstup mísící se s poblouzněním, období silné zamilovanosti a konečně vztah dvou lidí, kteří se vzájemně velmi dobře znají a záleží jim na sobě. Poslední fáze je časově nejdelší.

Z počáteční korespondence je jasné, že Čapek v souvislosti s Olgou prožívá okamžiky velkého štěstí, které se střídají s chvílemi pochybností a smutku. Mnohokrát vnímáme, že trpí, příčin je mnoho: schůzky, které byly naplánované, ale neuskutečnily se, absence zpráv od Olgy, nevědomost o místě jejího pobytu a o činnostech a setkáních s tím spojených. Čapek se přiznává, že žárlí, a uvědomuje si existenci dalších Olžiných ctitelů. Kromě žárlivosti pociťuje i úzkost a obává se toho, že by Olgu mohl ztratit.

Dopisy dokazují Čapkovu zamilovanost. Svými texty přesně vystihuje tento stav. Projevuje se u něj zoufalost, bláznovství, rozmlouvání s jakýmsi vnitřním hlasem a neschopnost soustředit se:

„Nemohu psát, nemohu číst, nemohu nic; chtěl bych plakat a nemohu; každou hodinu běžím na ulici, nepotkám-li Vás náhodou, ale sotva jsem venku, popadne mne strach, že třeba právě v ten okamžik jste někoho poslala, a běžím domů. Zase nic. Je to nesnesitelné.“¹⁰⁷

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 51.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 19.

Někdy se zmiňuje o probdělých nocích jako například zde:

„Teď odpoledne jsem se vrátil od prof. Syllaby; chtěl jsem lék proti nespavosti, tahal se se mnou půl hodiny a pak řekl: Tady není žádná tělesná příčina k nespavosti, vás trápí něco těžkého; v tom *já* vám nemohu pomoci.“¹⁰⁸

Jindy místo o nespavosti z lásky píše o tom, že se mu zdál sen, jehož součástí byla právě Olga. Toto konstatování se objevuje i v pozdějších letech, ale již ne tak často. Do jednoho z dopisů načrtl Olžin vlas, jehož prohlížením se prý zaobíral. V počátcích vztahu často píše o tom, že se mu po Olze stýská. Takový povzdech se ale objevuje i později, například v korespondenci z roku 1927 i 1928. Dokladem toho jsou třeba tato konstatování:

„Vidím Tě denně před usnutím a ráno, když se probouzím. Ty dny jsou zrovna neobvykle dlouhé, když nemám žádné rande.“¹⁰⁹

„Pomaloučku za týden Tě snad uvidím a povíme si o všem ostatním, zejména o tom, co nerad píšu, jako jsou ty všelijaké city a takové ty nejpěknější věci. Ono se o tom líp povídá, zejména mičky.“¹¹⁰

V době silné zamilovanosti dává Čapek najevo, že má potřebu být v Olžině přítomnosti. Pokud tomu tak není, nese to nelibě:

„To, co je smysl mých dnů, vidět Vás, a vidět Vás déle než na okamžik, je mně nadíleno pořád a pořád skoupeji.“¹¹¹

Splnění svých přání staví dokonce nad platnost přírodních zákonů, zvyšuje tím naléhavost toho, co sděluje. Jeho touha vidět Olgu je velmi silná:

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 21.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 216.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 238–239.

¹¹¹ Tamtéž, s. 24.

„Ale pochopte konečně, že nic na světě není nutné, slunce nemusí padat na Alfa Centauri a země se nemusí točit, ale já Vás musím vidět.“¹¹²

Dopisy často obsahují žádosti o schůzky, někdy i s konkrétními detaily možných míst a časů setkání. Přesně to vystihuje následující Čapkova věta inspirovaná arabskými pohádkami:

„Stýská se mi ukrutně; vymyslím pořád tisíc a jeden způsob, jak se k Vám dostat.“¹¹³

Sděluje i to, že se mu táhne čas, protože se Olgy nemůže dočkat. Odkládá kvůli ní své povinnosti:

„Tohle zas píšu místo svého článku, protože, zkrátka, protože Vás chci dnes večer vidět a mluvit s Vámi a protože jsou teprve tři hodiny a bude to trvat ještě tolik hodin, než vás uvidím.“¹¹⁴

Dalším projevem Čapkovy zamilovanosti do Olgy je přemýšlení o tom, co dělal přesně před dvaceti čtyřmi hodinami, a to samozřejmě v případě, že tento čas trávil s ní:

„Je čtvrt na jedenáct; včera tou dobou jsem vám šel s jednou němou. A kdyby docela němá byla, jen kdybych zas byl s ní!“¹¹⁵

Zároveň dopisy poukazují na skutečnost, že není Olgou zcela pohlcen. Uvědomuje si totiž své počínání, neodbytnost, bláznovství pramenící ze zamilovanosti a je schopen reflexe.

Je logické, že projevy silné zamilovanosti se z dopisů postupně vytratily, stále je ale patrné, že vztah Čapka a Scheinpflugové byl silný, že se nevyčerpal a nepřešel do stereotypu. Dokladem toho je například úryvek z dopisu z roku 1936, tedy už z doby po svatbě. I tehdy ji Čapek nazývá „holčičkou“:

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž, s. 33.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 17.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 43.

„Ale co dělat, stýská se mi a moc myslím na svou holčičku, po které se mne kde kdo ptá, a co prý jsem za manžela, že neberu s sebou tak mladou ženu, a kdesi cosi. Prostě příště musím jet s sebou, nebo nepojedu nikam.“¹¹⁶

Čapek Olze v počáteční korespondenci často vytýká, že na ni zbytečně čekal. Mnohokrát totiž na schůzky úplně zapomněla nebo mu nedala vědět, že nemůže přijít. V takových výčitkách píše například o ztrátě důvěry k ní. Neúspěšné čekání na Olgu pro něj znamená utrpení, někdy se kvůli tomu cítí zesměšněn, jindy obviňuje Olgu z nedbalosti. Ve spojitosti s výčitkou marného čekání upozorňuje na jejich věkový rozdíl:

„Ve třiceti létech, dítě, se čeká jinak než ve dvaceti; prosím, neberte to na lehkou váhu.“¹¹⁷

V tomto případě pravděpodobně i záměrně použil oslovení „dítě“, aby patřičný rozdíl ještě utvrdil. Podobně se vyjadřoval i v jednom z dalších psaní:

„Je mi tak těžko mezi očima, v hrdle a na prsou; to Vy neznáte, ale až Vám bude třicet let, začnete také cítit tu úzkost, když Vám nějaká naděje bude utíkat.“¹¹⁸

Jednu z těchto výčitek píše v er-formě, což působí neosobně a také originálně. Čapek již Olze mnohokrát vyčítal, že na ni čekal zbytečně, a tak se dá předpokládat, že se nechtěl opakovat. Na to, co mu vadilo, tentokrát upozornil jiným způsobem. O Olze zde nejprve píše ve 3. osobě singuláru, na konci psaní ji už oslovuje jménem, snad proto, aby bylo explicitně vyjádřeno, čí situace se dané řádky týkají. Dopis začíná takto:

„Čekal v pondělí, ovšem marně; nechal aspoň v divadle u nějakého dělníka veršičky, které chtěl dát do ruky jí. V úterý čekal dopis nebo známku života; ovšem marně. Po obědě letěl do bytu, a ovšem jí nenašel; je prý na zkoušce; letěl do divadla, žádné zkoušky není.“¹¹⁹

¹¹⁶ Tamtéž, s. 277.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 15.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 23.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 28.

V souvislosti se stížností kvůli marnému čekání formuluje Čapek žádost, aby Olga jednala jasně. Velmi mu na tom záleží:

„Jasným jednáním, Olgo: máte-li mne trochu ráda, musíte přiletět, kdyby to bez klobouku a ve spodniče mělo být, nesmíte znát překážek, nesmíte mít žádných důvodů. Pochopte, že nejde jen o pár minut nebo půl hodiny prošlapané na ulici; že jde o příjemné a před důležité vnitřní dění, které se strašně brutálně přerve takovými chvílemi, jakých jste mi už tolik nadělila.“¹²⁰

Jednu ze stížností Čapek dokonce zveršoval. A nešlo o ojedinělou situaci, kdy Olze poslal básničku. Jejich témata a účel byl různý, existuje například báseň související se Štědrým dnem, další se týká Nového roku, jiná báseň se vztahuje k dárku, který mu Olga věnovala a který ho potěšil. Někdy jí verše poslal samostatně, jindy jako přílohu k dopisu. Z takových básní je evidentní, že se inspiroval Olgou, že právě ona byla podnětem k napsání daných veršů. V těch se často objevují různé podoby jejího křestního jména.

V dopisech se projevila i čapkovská humanita, úcta k lidství a k životu. Součástí některých jeho výčitek adresovaných Olze je apel na to, že sám je člověkem a měl by na to být brán ohled. Dle jeho slov není lidský úděl jednoduchý:

„Ptáčku, tvé čimčará je tak krásné; proč chceš být člověkem? Je to nesnadná věc; zavazuje k tomu, dávat svou krev a svou duši, nebýt nekonečně volný, nebýt nádherně nezodpovědný, dychtivě pít ponížení, prahnout po tom, abys se docítil tíhy a trýzně a strašnosti života, který tě, ptáčku, dosud nechytí.“¹²¹

Čapek zde také přemýšlí a filozofuje o různých pro lidskou bytost citlivých a důležitých tématech, například o radosti a o lásce. Uvedme dvě jeho myšlenky, které se vztahují k lásce:

„neděláme lásku, ale podrobujeme se lásce“¹²²

¹²⁰ Tamtéž, s. 15–16.

¹²¹ Tamtéž, s. 22.

¹²² Tamtéž, s. 44.

„Drahá holčičko, často se's ptala, co přijde po lásce? Já Ti to povím, co přichází s láskou a je tak mocné, že i lásku to přetrvá: je to lnutí, přilnutí, ukrutná blízkost, která nic nechce než dávat. Říkám Ti, je to něco moc krásného.“¹²³

Některé myšlenky vyjádřené v dopisech mohou být inspirativní a přínosné i pro čtenáře *Listů Olze*. Jednou z nich je Čapkovo nadčasové vybidnutí k reflexi, či dokonce k sebereflexi:

„Ano, je třeba být rozumný. Je třeba rozumně posedět a mluvit o mnoha věcech; i o špatných dobrodružstvích; o věcech, kterých se člověk zbavuje, a o jiných, kterým se znova učí.“¹²⁴

Další citát, jenž bychom mohli považovat za radu, je převzatý z básně, kterou Čapek vyjadřoval svou nelibost nad tím, že neúspěšně čekal na Olgu. Vystihl klasické lidské rozčarování přicházející poté, co se člověku nesplní to, čeho se obzvláště nemohl dočkat a těšil se na to:

„Přespříliš jsi se těšil. A těšit se je snad hřích, který se vždycky trestá. Nikdy se netěš!“¹²⁵

Závažnou myšlenku Čapek formuluje i ve svém přesvědčení, jak by se mělo přistupovat k životu:

„má nejpevnější víra je, že člověk musí chtít být zdrav, musí chtít být šťasten, musí sebe sama donutit k rovnováze a optimismu, aby vůbec žil“¹²⁶

Již v roce 1920 přichází Čapek s nápadem, že bude s Olgou spolupracovat na jejích rolích.

¹²³ Tamtéž, s. 79.

¹²⁴ Tamtéž, s. 46.

¹²⁵ Tamtéž, s. 47.

¹²⁶ Tamtéž, s. 209.

„Olo, mám Vás příliš rád; mně nestačí Vaše přítomnost, chci a musím se hluboko vryt do Vaší budoucnosti.“¹²⁷

V korespondenci spolu různé záležitosti týkající se divadla řešili dosti často. Promítají se zde oba jako dramatici, Čapek jako režisér, Scheinpflugová jako herečka. Z dopisů je nejednou patrné, že spolu komunikují dva lidé, kteří mají blízko k divadlu. Divadelní realie, které Čapek zmiňuje, by nezasvěcený čtenář nemohl správně pochopit. *Listy Olze* naštěstí obsahují poznámkový aparát, který tyto záležitosti objasňuje. Někdy Čapek Olgu oslovuje inspirován její divadelní rolí.

S pomocí divadla okomentoval v roce 1920 i jejich vztah. Toto vyjádření mu pravděpodobně pomohlo lépe vystihnout skutečnost, kterou vnímal jako nelichotivou. Projevil i svou naději v lepší budoucnost:

„Ale co platno, naše souhra je prašpatná; herečka skoro nikdy nepřijde včas na jeviště a jen v některých okamžicích se vřeleji rozehraje, herec, místo, aby dával hrdinu, bručí a souká ze sebe slova napuchlá mrzutostí. Bože, jaká špatná režie! Sama scenerie je den po dni horší; už žádné měsíční noci, žádné parky, žádné Baldurbuduřiny zámky. Olgo, musíme zvýšit úroveň naší scény, jinak propadneme. Hleďte, budu malovat nové dekorace (...) a Vy se vrhněte do našeho dramatu se svým celým talentem, s celou tou strašnou jiskrností; a já... také budu k něčemu.“¹²⁸

Objevuje se zde zmínka o princezně Badrulbudur, jejíž jméno je patrně zkomoleno. Motivy z vyprávění *Tisíce a jedné noci* prostupují více dopisů z roku 1920.

V korespondenci nalezneme i občasné užití cizího jazyka. Francouzštinou si Čapek pomáhá v dopise, kde se stylizuje do role malíře a vytváří umělecký a vlastně i intimní popis Olžina obličeje. V tom se postupně věnuje vlasům, uším, čelu, nosu a ústům. Pasáž věnovaná vlasům zní následovně:

¹²⁷ Tamtéž, s. 34.

¹²⁸ Tamtéž, s. 30.

„Vlasy, nádherný skalp pro indiána; složeny z nejjemnějšího hlazení, fantastických křivek, kliček nejúskočnějších; na jediném vlásku zabloudíš nadosmrti; překrásná spleť lásky.“¹²⁹

Nejen zde je patrné, že Čapek využíval svůj talent práce se slovy i v osobním životě. Nesnaží se to ale vydávat za dokonalé, líčení totiž končí myšlenkou, že skutečnost je mnohem krásnější a zajímavější.

V korespondenci se objevují i další podařená líčení. Jedno z nich se týká Čapkovy letní dovolené na jihu Čech:

„Krajina je tu přímo ctnostná: čistounká, trochu melancholická, nahořkle líbezná; malé lesíky v malých polích, kopečky a tajemné cesty po obzor; mnoho drobných rybníků, které se dívají do nebe jako svaté oko.“¹³⁰

Kromě již zmíněné francouzštiny se v korespondenci objevuje i španělština. Frází v tomto jazyce, která by se dala přeložit jako „polibek na ňadra“, končí jeden ze vzkazů. Vypadá to, že cizími jazyky si pomáhá v případě, že potřebuje vyjádřit něco obzvláště důvěrného. Česky by to patrně formuloval jinak.

Španělský jazyk použil ještě na dvou ze čtyř nám známých pohlednic, které poslal Olze z cesty po Španělsku. V tomto případě se pravděpodobně nejedná o ukrytí něčeho intimního, ale o inspiraci prostředím, ve kterém se při psaní pozdravů nacházel.

Korespondence obsahuje i svědectví o složité povaze Čapkovy maminky, Boženy Čapkové, rozené Novotné. František Buriánek uvádí, že tato žena vnášela do rodinného prostředí nervozitu a dělala rozdíly mezi svými dětmi – upřednostňovala Karla před jeho sourozenci, bratrem Josefem a sestrou Helenou.¹³¹

¹²⁹ Tamtéž, s. 17.

¹³⁰ Tamtéž, s. 155.

¹³¹ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 12–13.

Z následujících úryvků z dopisů je jasné, že Karel Čapek si zvláštnosti svojí matky uvědomoval, netěšily ho, ale byl schopen je přijmout jako fakt a dle toho přizpůsobit i své chování. Mezi Olgou a matkou pociťoval určité napětí. Je patrné, že matka ho zbožňovala a neuznávala Olgu jako jeho rovnocennou partnerku:

„Ráno má maminka chválila tvého tatínka, a najednou povídá, proč prý se ta jeho dcera tak kulmuje, když má tak hezkou tvářičku, proč prý to dělá; já jsem se smál a říkal jsem, že jsou ty vlasy natūr.“¹³²

„Maminka se mi líbí, mluví docela usmířeně (víš o čem), a jen buď, hochu, šťastný, a ani jedno zlé slovo. Mluvil jsem s ní jen tak mimochodem. A jen prý aby ta ona dotyčná měla pro mne dost času a starala se o mne atd., a aby byla dobrá hospodyně a kdesi cosi; to všechno řečeno je ve formě zbožných přání a nikoliv nějakých pochyb. Zkrátka bylo to přímo milé a tuze mne to dojalo.“¹³³

„Maminka ke mně lne jako nikdy dosud, nebo aspoň to ukazuje jako nikdy dosud. Je to až mučivé a hrozné; kdybych odejel, vím, že by Tě na dlouho nenáviděla. Je mi strašno z její lásky, z jejích polibků, z jejího přisluhování; nenáležím jí, ta láska nepatří mně, má mysl je jinde. A teď ta povinnost přemáhat se, neukázat svou úzkost; jak chvilinku myslím na své věci, na Tebe, hned jsou kolem mne čtyři ženské, že jsem smutný, že se mně něco stalo, že snad ten dopis atd.“¹³⁴

„Nerad Ti to píšu, protože vím, že Ti jí bude líto, ač jsi ji nepoznala po jejích lepších stránkách.“¹³⁵

V roce 1923 píše Čapek Olze o vážném zdravotním stavu maminky. Prožívá kvůli tomu bezradnost a nemůže za takové situace odjet za Olgou k moři. Božena Čapková zemřela roku 1924. I o této skutečnosti Karel Čapek informuje Olgu dopisem.

¹³² ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 67.

¹³³ Tamtéž, s. 71.

¹³⁴ Tamtéž, s. 83.

¹³⁵ Tamtéž, s. 150.

Čapek v dopisech zmiňuje i další příbuzné, například svého bratra, tatínka a neteř Helenku. Zůstaňme ale ještě u rodičů, protože do některých dopisů se promítá skutečnost, že Karel Čapek pracoval společně s Olžiným otcem Karlem Scheinpflugem v redakci Národních listů a později v Lidových novinách. Následující úryvek pochází z roku 1920, kdy oba působili v Národních listech. Situace popisovaná Karlem Čapkem je poněkud komická:

„Já Vám mám milostný návrh, počkejte, na ten se mne musíte zeptat, je to skvělé. Teď zrovna Váš tati stojí vedle mne a hovoří; já kývám, mluvím a při tom se znamenitě bavím tím, že jeho holčičce posílám pusy. Jaká věrolomnost! jaká faleš!“¹³⁶

Z některých psaní je patrné, že vztah Olgy Scheinpflugové a Karla Čapka prošel v jistých obdobích krizemi. Většinou se ale nedá stoprocentně poznat příčinu problému. Zde by pomohlo, pokud by byly známé dopisy od Olgy. Někdy se o výklad situací snaží vysvětlivky, ale nezní příliš přesvědčivě, a to i když je odkazováno na vyjádření Scheinpflugové. Vypadá to, že sama Olga nechtěla veřejnosti zpřístupnit všechny podrobnosti jejich vztahu. Respektujme to tedy a podívejme se jen na úryvek z Čapkova dopisu, který vypovídá o kolísání mezi láskou a kamarádstvím:

„Píšeš tak hezké slovo – kamarádství. Každá starší láska dostává tuhle příspěž, prosím Tě, važ si jí a nepodceňuj ji. Kamarádství je takový klidný a solidní a obětavý cit, jeden z nejlepších, jaký je člověku dán.

Mám rozskřípané péro a nemám doma jiné. Psát rozskřípaným perem je jako hrát na rozladěném klavíře; prostě nejde to, člověk nemůže říci, co by chtěl.

Kamarádství, snaha potěšit sebe radostí druhého – nevím, která radost je nad to. Jsem trochu skeptický k lásce, Ty mi to máš za zlé, ale je to krajně přirozeno. Děje se ve mně, abych to řekl geologicky, rozsáhlý pohyb zemských vrstev. Je to zrání a vyrovnávání: chybuješ, nevidíš-li to, že se přeměňuji, nebo srovnáváš-li mne jenom jednostranně, na př. po stránce lásky, s člověkem minulým. Je ve mně trochu víc rozvahy a tím i víc chladu; chybuješ, vztahuješ-li ten chlad jen k sobě a nemyslíš-li na to, že jsem planeta, která ze stavu rozžhaveného přechází ve stav obydlitelnosti veškerým životem. Mysli si,

¹³⁶ Tamtéž, s. 27.

že mne vlastně neznáš a teprve mne začneš poznávat; jistě pak budeš na všechno koukat docela jinýma a jasnějšíma očima.“¹³⁷

Olze se v Čapkově písemném projevu často dostává podpory. V některých případech nelze odhadnout, co ji trápilo a proč ji Čapek povzbuzuje. Jindy je to jasné, například jí dodává kuráž k návštěvě lékaře kvůli bolavému prstu na noze. O tomto trápení se zmiňuje ve více dopisech, v této souvislosti užívá i na úplný závěr dopisu větu:

„Nožičko, přestaň už bolet.“¹³⁸

Čapek upřímně prožívá i úmrtí Olžina dědečka, její potíže se slepým střevem a s nemocnými hlasivkami, které si léčila v Luhačovicích. Také podstoupila jejich operaci, z čehož měl Čapek radost. Z korespondence vyplývá, že v souvislosti s tímto lékařským zákrokem vyšla v Lidových novinách částečně nepravdivá zpráva:

„V Lidovkách už bylo, že jsi byla ve Vídni operována, ale v redakci se za mé nepřítomnosti usnesli, že jsi byla operována na slepé střevo, a tak to také v novinách vyšlo. Telefonoval jsem hned do Brna, že to bylo v krku, ale to víš, noviny se nerady dementují. Možná, že tam ta oprava ještě vyjde.“¹³⁹

Dopisy jsou plné starostí o Olžino zdraví, o její klid a o duševní pohodu. Ta pro ni podle Čapka byla obzvláště důležitá:

„D. O., Tvůj dopis mne nijak nepotěšil, mám o Tebe starosti. Ale protože Tě znám líp než doktoři, vím, že u Tebe ty tělesné potíže (srdce, nespavost atd.) jsou vždycky následek jiného, duševního a mravního trápení. To doktoři nevyléčí, ale vyléčí to život, – ten Tvůj je tak plný a někdy až bláznivý, že Tě přes všechno přenese, ať chceš nebo nechceš; jen se tomu nebraň a nezavrtávej se do sebe samotné; z toho by se zbláznil nebo usoužil každý. Máš ještě to dobré, že jsi tuhá jako kočka.“¹⁴⁰

¹³⁷ Tamtéž, s. 160–161.

¹³⁸ Tamtéž, s. 51.

¹³⁹ Tamtéž, s. 222–223.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 270.

Častá jsou přání, aby se uzdravila, a také žádosti, aby se zodpovědně léčila. Někdy se objevují i poznámky, že za dané problémy si Olga může sama nebo jim mohla předejít, tak je tomu v roce 1928 v případě autonehody anebo později v souvislosti s otravou a zanedbanými preventivními prohlídkami u zubního lékaře. Takový Čapkův dopis obvykle obsahuje zmínku o zdravotním problému, radu, politování a pokárání:

„Drahá Olinko, to jsi zase, chudero, zkusila s těmi zuby. Nedopustil se na nich nějaké chyby dr. Sch.? Ale patří Ti, že jsi se přiotrávila těmi prášky. Tolikrát jsem Tě prosil, abys jich tolik nebrala. – Ty sis ovšem nedala říci. Tak prosím Tě, měj na to příště pozor. Vůbec měj pozor na zuby a nech si je všechny důkladně ošetřit; ale dřív se informuj, který je v Praze *nejlepší* zubař, a pak si *musíš* na to najít dost času; Ty jsi tak rozcouraná, že vždycky návštěvy u zubaře odkládáš. Tak, tím je povinné hubování odbyto; ale moc Tě dodatečně lituju za to trápení, kterým jsi prošla.“¹⁴¹

Čapek Olze vyjadřuje podporu i v dramatické oblasti, například s ní soucítí, pokud musí hrát špatnou roli. Také ji posiluje před premiérou:

„Tož srazvaz, prevíte, brebtej, plivám na Tebe vzhledem k zítřejší premiéře.“¹⁴²

A pomáhá jí s přesunem z Vinohrad do Národního divadla. Bojí se, aby neudělala nějakou nerozvážnost, což možná svědčí o charakteru adresátky.

Čapek pomocí dopisů často informuje o svém zdravotním stavu, a to o dobrém i o špatném. Olga se tedy dozvídala o různých psychických i fyzických trablech, třeba o „pochroumané duši“, únavě, záchvatu ischiasu, oční migréně, nachlazení, rýmě až „velerýmě“, migréně, průjmu, zánětu dásní a bolení zubů:

„Vztekám se zle: s těmi zuby to mám špatné, je to hnisavý zánět dásně, musím dělat u Jiříčka asi 20 návštěv, nechat se řezat a pálit. Fuj! Fuj!“¹⁴³

¹⁴¹ Tamtéž, s. 264.

¹⁴² Tamtéž, s. 254.

¹⁴³ Tamtéž, s. 115–116.

Jiříčkem je dle poznámkového aparátu míněn zubař Jiří Foustka,¹⁴⁴ který byl také literárně a překladatelsky činný a přátelil se s Karlem Čapkem.¹⁴⁵

Pozastavme se nad tím, že v posmrtně vydaném souboru *Bajky a podpovídky*, v části *Rukopisy z pozůstalosti* vyšla Čapkova práce *Když bolí zuby*. Po přečtení dopisů Olze je tedy jasné, že v tomto literárním dílku čerpal ze svých četných zkušeností z běžného života.

Kvůli dalšímu cíli této práce se podrobněji podíváme na Čapkovy dopisy z Itálie z roku 1923. Před odjezdem Olze popisuje svůj psychický stav:

„Je mi duševně velmi nanic; nejraději bych se propadl.“¹⁴⁶

Z cesty, se kterou je spokojen, sděluje, že mu prospívá samota a je rád sám. Je ale jasné, že duševně se lépe necítí:

„Ty nejkrásnější dojmy se jaksí stydím napsat, popisovat mne nebaví, žertovat, do toho se musím nutit, protože je mi příliš vážně.“¹⁴⁷

Přiznává neklid, touží po vnitřní očištění a na základě Olžina dopisu se strachuje o její zdraví. Tělesně se již cítí v pořádku. Snaží se Olze vysvětlit, že jedná v jejím zájmu, nikoli ve svém. Korespondenčně řeší existenciální otázky jejich vztahu, které souvisí s Čapkovým zdravotním stavem:

„Už tolikrát jsi mi říkala, že bys chtěla jen to, ošetřovat mne, kašičky mně vařit, obklady dávat a div ne plínky vyměňovat. Prosím Tě, děvče, kde pak jsi tohle vzala? Člověk není pánem svého vkusu; a *tenhle* obraz života je zrovna zoufalý opak mého vkusu. Žasnu až, jak mne neznáš; odpusť, mé pojetí života je mužnější a snad i tvrdší, a v okamžiku,

¹⁴⁴ HALÍK, Miroslav. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 103.

¹⁴⁵ KÁŠ, Svatopluk. O českých lékařích – dramaticích v meziválečném období. *Interní medicína pro praxi*. Olomouc: Solen. 2002. Č. 7. ISSN 1803-5256, s. 359. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/int/2002/07/11.pdf>. [cit. 14. 8. 2018]

¹⁴⁶ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 126.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 128.

kdy bych byl odkázán na takovou pokořující péči, bych si prostě vzal život. Můj život, to jest kázeň, práce, vážné hledání pravdy, láska a jiné silné a přísné vztahy. Oškliví se mi změkčilost a slabošství. Ba oškliví se mi i rozmazlující něžnost a pečlivost. Buď vše kolem mne tvrdé, jasné a pokojné; žádné morální podušky, žádné z pohodlnění, žádné pipání a ošetřování a zdětinštění, neboť to vše mne plní přímo hrůzou. Skutečně ani nechápeš, jak nesnesitelně se mi to nelíbí.“¹⁴⁸

Podobně vážná slova a myšlenky se objevují ve více dopisech z této cesty. Čapek také píše o tom, že nezpochybňuje Olžinu lásku, ale vlastně se bojí sám sebe. Vyjadřuje obavu, že je nesnesitelný a že jeho jednání Olgu zraňuje. Zároveň se strachuje kvůli tomu, zda se vyjadřuje dostatečně přesně. Východisko vidí v dosažení rovnováhy, kterou by získal uzavřením se do sebe. Ale i když by některá jeho tvrzení mohla evokovat blízké ukončení vztahu se Scheinpflugovou, objevují se v korespondenci pasáže, které to vylučují, například tyto:

„Mám Tě rád, to je má slabost; jsem vinen vůči Tobě, pokud trpíš.“¹⁴⁹

„Bože, je mi až do pláče, ale samou něžností; nemysli si, že jsem sentimentální, jsem krutě kritický k sobě, ba i k Tobě, ale toto, co Ti píšu, je zas po dlouhé době milostný list a vyznání lásky.“¹⁵⁰

Možná Karel Čapek v této době sám jistě nevěděl, jak by chtěl, aby jejich vztah pokračoval, možná se jeho vnitřní zmatek projevil právě v dopisech Olze. Sám v korespondenci přiznává, že občas píše zmatečně. Jeho rozpoložení mohlo vyvolat i uvědomění si toho, že stárne. V dopisech toto téma také otevírá.

S nadhledem nemohla situaci vnímat ani Olga, protože se dozvídáme, že Čapek trpí kvůli tomu, co mu do Itálie napsala. Z jeho slov lze vyvodit, že se i k jiným lidem choval poněkud zvláště – pokud to bylo možné, vyhýbal se na své cestě všem Čechům, nehlásil se k nim.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 140.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 142.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 145.

Jisté je, že italská cesta Čapkovi nepomohla jednoznačně vyřešit vztah k Olze, nenásledovala po ní ani svatba, kterou si dle dopisů přála Olga, ani rozchod.

Brzy po návratu z Itálie svědčí korespondence o tom, že Čapka velmi trápil vážný zdravotní stav jeho matky. A poznamenala ho pravděpodobně i zpráva o nemoci pana prezidenta a chystaný sňatek Věry Hrušové, o obojím Olgu informoval. Vypadá to, že budoucnost vztahu řešili korespondenčně i dále, Olga byla dle dopisů na dovolené. Patrně spolu ještě rozebírali to, co si napsali během Čapkovy cesty po Itálii:

„Divil jsem se, že Ti má psaníčka z Itálie připadala smutná a trýznivá; pán bůh ví, já je tak nemyslel, říkal jsem v nich to nejlepší, co jsem o sobě věděl.“¹⁵¹

Z Čapkova dopisu je jasné, že Olga znovu otevřela otázku jejich možné svatby. Svěřuje se jí proto s tím, že jejich situaci probíral se spisovatelkou Annou Lauermannovou:

„Viděla na mně – už prý dříve, než jsem jel do Itálie – nějakou sevřenost; mluvila se mnou jako matka, o Tobě i o mně; nevím, proč jsem se nemohl zdržet a řekl jsem jí slova, která jsem před tím napsal Tobě: „Příroda opsala kolem mne kruh, jejž nemohu překročit.“ Pochopila to a zarazila se; pak div neplakala nad Tebou i nade mnou, neboť má Tě velmi ráda. Co mi potom řekla, je totéž, co ve svých sebežalobách říkám sám sobě: o tom, co smím a co nesmím, co jsem povinen Tobě i svému svědomí. Byla ke mně přísnější, než jsem já sám; řekla mi, že Ti kazím a zničím život a jiné hrozné věci, ve kterých má až příliš mnoho pravdy. Chtěla Ti ihned psát, prosil jsem, aby to nedělala, aby se Ti o tom vůbec nezmiňovala, že jsem to řekl. Až mne zarazilo, jak uhodla, co mne mučí: že to není nemoc těla, ale nemoc svědomí, strach, nedůvěra, útek do samoty, poustevnictví a to všecko; stejně jako Ty (a jako snad všechny jemnější ženy) nevidí v slabosti těla tak velkou překážku, ale to, co z ní roste, ta nemoc vůle, bolavé a nedůtklivé samotářství, mučivé pochybnosti, hrůza z blízkosti, žízeň po mlčení, útek ze světa, nad tím kývala hlavou a řekla, že už ví, proč tak trpím. Řekl jsem, že jsem Ti to vše nepověděl; řekla, že Ti to musím říci, nebo že se zblázníme oba. Nebudu Ti opakovat všechno, co mi říkala; byla to krutá moudrost; vyšel jsem z toho hovoru nesmírně rozcitlivěn, ale také trochu utěšen, neboť ona je první člověk, který mne docela chápe, a mluvila se mnou jako matka.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 152–153.

Mám ji hrozně rád za těch několik dobrých slov útěchy, která mi dala, a za to, že tak dobře a s láskou mluví o Tobě. Myslím, že to je Tvůj nejlepší přítel, kterého na světě máš. Sud' sama, udělal-li jsem hloupost tím, že jsem se v slabé chvíli vyzpovídal dobrému a moudrému člověku. Ale o jedno Tě prosím: Mluvíš-li někdy o naší budoucnosti, a odpovídám-li já na to jen věšením hlavy a mlčením, tu Ty pláčeš a zahrnuješ mne hořkými výčitkami a mučíš sebe i mne představami, jak by vše mohlo vypadat, kdybych měl více *dobré vůle*. Nuže, prosím Tě snažně, aby ses zeptala té vzácné paní, je-li má slabost hodna odsouzení a je-li má vůle nemužná nebo nesvědomitá. Prosím Tě snažně, jsi-li trápena pochybnostmi o mém jednání, abys se zeptala jí, není-li nad mé síly a nad mé svědomí jednat jinak.¹⁵²

Čapek je spisovatelce Lauermannové evidentně vděčný za to, že si s ním ochotně promluvila o jeho trápení, pochopila ho a uznala vážnost problému. Několikrát její jednání přirovnává k jednání matky. Jak již bylo uvedeno, charakter jeho vlastní matky byl složitý a Čapek by za ní s podobným tématem patrně vůbec nemohl přijít, natož když se týkalo Olgy. Navíc si uvědomoval i vážnost matčina zdravotního stavu a blízkost konce jejího života. Nedá se proto podívat nad tím, že se svěřil vlastně cizí osobě. Už to, že někomu o svém trápení vyprávěl, znamená, že potřeboval své myšlenky a pochybnosti dostat na povrch a s někým se o nich poradit.

Z cesty po Velké Británii uskutečněné v roce 1924 máme k dispozici méně Čapkových dopisů než z cestování po Itálii. Ze zveřejněných listů je patrná zaneprázdněnost, Čapkův program zde byl opravdu nabitý. Svědčí o tom například jeden z jeho závěrečných pozdravů: „Srdečně zdraví těžce stíhaný KČ“. Sám často srovnává pobyt v Anglii s pobytem v Itálii, z takové komparace vychází vítězně Itálie:

„Strašně bych chtěl být neznámým cizincem jako loni v Itálii...“¹⁵³

Komplikace mu přinášela i skutečnost, že Olga odjela na dovolenou a jemu se zpočátku nedařilo sehnat adresu, u které by měl jistotu, že na ní jeho psaní zastihnou Olgu:

¹⁵² Tamtéž, s. 153–154.

¹⁵³ Tamtéž, s. 173.

„Vidíš, nepsal jsem Ti mnoho něžného a zamilovaného loni z Itálie, ale přece mne těšilo a posilovalo, že to chodilo pravidelně do Tvých rukou a že jsem mohl čekat na odpověď. Letos je mi přímo úzko, a těším se jen na to, až to bude odbyto.“¹⁵⁴

Stejně jako z Itálie, i z Anglie probírá s Olgou pomocí korespondence vážné životní téma. Řeší společně závěry z vyšetření provedeného profesorem Ladislavem Syllabou:¹⁵⁵

„Tělesně vede se mi celkem stejně dobře jako doma, ale jsem deprimován, je mi úzko; měl bych Ti něco říci, ale nejde mi to z úst. Děvčátko, před mým odjezdem mi řekl prof. Syllaba věci, které jsou ranou pro mne i pro Tebe. Prosím Tě proboha, nežádej nikdy na mně, abych Ti je opakoval, neboť to přílišně bolí; jsou to jisté prašpatné nervové (*jen* nervové, ujišťuji Tě) stavy, za které nikdo nemůže; víš, taková divná forma neurasthenie takové zlé fobie, – ale já jsem si umínil, že Ti to nikdy líčit nebudu, protože jsi tak hrozně citlivý člověk. Myslím, že musím něco trpět za svou maminku; je to dědictví. Syllaba mne těšil, že snad právě tato duševní křehkost (prosím, říkejme tomu *jen* tak) mi dává dar tvořit, – budiž; já bych si jen horoucně přál, aby pro mou duševní nedostatečnost netrpěl jiný. A nyní, mé drahé, šlechetné děvčátko, máš-li mne ráda, nedotýkej se *těchto* zjitřených věcí. Prosím, řekni svému tatínkovi, aby šel k prof. Syllabovi a dotázal se ho sám. Chtěl bych, aby mne nepovažoval za špatného člověka. Že Ty mi rozumíš a budeš ke mně milosrdná, to vím; a líbám Ti za to ruce tak horoucně a vděčně, jak zasluhuješ.“¹⁵⁶

Podobně zaneprázdněn jako v Anglii byl dle dopisů i ve Francii v roce 1927, rovněž zde byl vnímán jako významná osobnost. Čapek nepsal Olze pouze ze zahraničních pobytů, ale i z pobývání na různých místech v Československu, například z Rudolfova u Jindřichova Hradce, z Trenčianských Teplic, z Tatranské Lomnice. Odtud se vzdálen od Prahy odcizuje svému běžnému životu:

„Můj běžný život, který mne v Praze tak pohlcuje, je mi už strašlivě dalek. Kdyby shořelo divadlo, kdyby se propadla Praha, kdyby všecko zmizelo, v čem jsem se tolik vyčerpával, snad bych na to ani nemyslel. Ani se mi nezdá, že se kdy zase vrátím; snad bych dovedl

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 183–184.

¹⁵⁵ HALÍK, Miroslav. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 175.

¹⁵⁶ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 174.

odjet na léta nebo začít jinde docela jiný život; konec konců vše, co člověk žije a dělá, je jedno.“¹⁵⁷

„Můj bože, jak mně je všecko daleko, divadlo, Praha, lidé! Onehdy v noci se mi zdálo, že jsem dal demisi jako dramaturg; a když jsem se ráno probudil, ani jsem se tomu nedivil.“¹⁵⁸

Z těchto pobytů informuje Olgu o tom, jak postupuje v tvorbě právě rozepsané literární práce. Díky dopisům tedy existuje svědectví například o psaní *Továrny na Absolutno*, o *Krakatitu*, o *Věci Makropulos*:

„Právě v těchto dnech píše ty parádní čapkovské scény, ty velké hovory o životě a smrti; jsem při tom opravdu dojat.“¹⁵⁹

Dopisy přinášejí více vzhledů do Čapkovy spisovatelské práce:

„Je to divné, nejmíc práce vždycky udělám v létě, snad je to proto, že mám léto nerad a nejmíc se zavírám doma.“¹⁶⁰

Informují také o práci pro noviny, pro divadlo, pro film. Podávají svědectví o přípravě filmu *Zlatý klíček* nebo o tom, že Čapek vymýšlel pro Olgu filmovou roli. Objevují se i zmínky o legendárních pátcích či o PEN klubu. Dopisy zachycují i Olžinu literární tvorbu.

Korespondence dokládá Čapkovu setkání s prvním československým prezidentem Tomášem Garriguem Masarykem. O tom se pisatel vždy vyjadřuje s úctou. Několikrát Olgu informuje o jeho zdravotním stavu. Píše o něm jako o „starém pánovi“ či „panu presidentovi“. Někdy používá pouze zkratku „p. p.“. Dopisy stvrzují to, že Čapek s Masarykem několikrát pobýval v Topolčiankách a účastnil se politického života:

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 106.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 107.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 109.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 239.

„Zítřka sem přijede p. Švehla a dr. Beneš, ale o politice Ti psát nebudu, i když jsem nucen o ní moc mluvit a myslet. P. p. je zdrav a dobré myslí, jen rozloben těmi všemi nízkostmi a malichernostmi, kterých je plný vzduch; hledím ho povyrazit, a nejsem-li zrovna s ním, uvažuji, co mu budu povídat, nebo čtu věci, které mi dává a o kterých chce slyšet mé mínění; zkrátka jsem dokonale zaneprázdněn, ale rád bych dělal ještě víc.“¹⁶¹

Korespondence potvrzuje i to, že se Čapek osobně setkával s dalšími politickými osobnostmi té doby, například s Edvardem Benešem.

Z prezidentského letního sídla v Topolčiankách Čapek informuje Olgu i o své práci na díle dnes známém jako *Hovory s T. G. Masarykem*. Dopisy vypovídají o tom, že práce na *Hovorech* byla pro Čapka opravdu časově náročná.

„Mám tu práci, piši intimní vzpomínky a úvahy pana presidenta; bude to celá kniha, která má příštího roku vyjít; bude v ní celý jeho život, jeho dětství, jeho lásky atd., jeho vlastními slovy; polo autobiografie, polo něco jako Eckermannovy hovory s Goethem. To víš, při jeho věku se to příliš odkládat nemůže, a tady má na to víc pokdy, než bude mít v Praze. Denně se mnou asi tak dvě hodiny vykládá, a pak honem hledám hodinku času, abych to buď krátce zaznamenal nebo raději celé napsal. Proto mám tak neobyčejně mnoho co dělat, rozumíš? Bude to velká a dobrá věc, vzácný lidský dokument, jakých je na světě málo. Chápeš jistě, že to rád a s láskou dělám. Prosím Tě, neříkej o tom nikomu, aby se o tom zbytečně nežvanilo.“¹⁶²

„Ba ne, Olino, ta kniha bude docela bez mých poznámek, jen vlastní slova p. p., – ale právě na to je třeba kus umění: zachytit kadenci, styl, plynulost hovoru atd.; to by žádný stenogram neudělal. Ostatně myslím, že budu knihu signovat jen svými začátečními písmenami. – Bude to politicky dobrá věc a z mnohých ohledů náramně cenná; chtěl bych to udělat jako present k 10. výročí republiky.“¹⁶³

Není možné detailně okomentovat všechny Čapkovy listy Olze. Zmiňme proto v závěru rozboru této korespondence alespoň heslovitě ještě některá fakta a skutečnosti, které by neměly být opomenuty. Některé dopisy obsahují praktické informace, například o tom, v kolik se kde pisatel s adresátkou sejdou nebo třeba

¹⁶¹ Tamtéž, s. 224.

¹⁶² Tamtéž, s. 229.

¹⁶³ Tamtéž, s. 230.

radu Olze ohledně ubytování na Slovensku. Čapek v listech s Olgou řeší soukromé i pracovní záležitosti. Často píše o tom, co dělal či se chystá dělat. Díky tomu se dozvídáme, že četl detektivky, rád zahradničil a sbíral hříbky, přestěhoval se do vlastního domu, někdo mu otrávil kocoura Vaška a trápilo ho, že nemůže sehnat vhodného pejska pro svou fenku Iris. V některých dopisech se objevují číslované výčty, některé jsou doplněné Čapkovými náčrtky a obrázky, výjimečně se objevuje i jazykový humor, reprezentovaný například slovním tvarem „jaxepatří“.

4.3 Autority o těchto dopisech

Zaměříme se nyní na některé komentáře a myšlenky, které byly otištěny v souvislosti s touto Čapkovou korespondencí.

Jana a Bohuslav Hoffmannovi rozlišují mezi Čapkovými dopisy Olze dopisy „milostné, až třeštivé“, které jako by ani nepatřily ke vzdělanci Čapkova věku, a dále dopisy rezervované. V těch vysvětluje, kárá, slušně napomíná. Existují dle nich i dopisy vyjadřující obavy o jejich adresátku.¹⁶⁴

František Buriánek má nad těmito dopisy dojem, že vztah Olgy s Čapkem byl motivován láskou, která se vyznačovala něžností a vytrvalostí. Domnívá se, že nejprve v ní hrálo výraznou roli Olžino osobní kouzlo a později ho nahradila její vyvíjející se tvůrčí stránka.¹⁶⁵

Buriánek se vyjádřil i ke vztahu Čapka a Scheinpflugové. Uvádí, že „Čapkův vztah můžeme nazvat láskou. Byl v něm i moment erotický, ale především v tom byl pro Čapka typický příznak lásky jako nesobeckého vztahu a zájmu o druhého člověka, o rozvinutí jeho osobnosti, jeho tvůrčího nadání, jeho šťastných a druhé lidi obšťastňujících vlastností a hodnot. Láska

¹⁶⁴ HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců. In HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 35–37.

¹⁶⁵ BURIÁNEK, František. *Čapkovské variace. Eseje o Karlu Čapkovi a o literatuře*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1984, s. 61–62.

u Karla Čapka měla vždy tuto nesobeckou podstatu.“¹⁶⁶ V tomto Čapkově vztahu si Buriánek všímá i jeho upřímného přání, aby se Olga herecky vyvíjela.¹⁶⁷

Miloš Pohorský Čapkovy listy Olze komentuje opravdu výstižně: „Čapkova korespondence s Olgou vůbec není pouze „milostná“ a není výlučně o citech – vypovídá o všem, co Čapek prožíval. Jenom z menší části je zpovědí, a více je informací o tom, jak probíhaly spěchající dny, a hlavně je rozhovorem dvou kulturně aktivních partnerů, z nichž každý měl svou práci a vlastní okruh zájmů a přátel.“¹⁶⁸

¹⁶⁶ BURIÁNEK, František. *Inspirace domova*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh. 1988. Edice Pohledy, s. 75.

¹⁶⁷ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 114.

¹⁶⁸ POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. ISBN 80-202-0449-0, s. 505.

5 SROVNÁNÍ LISTŮ ANIELCE, VĚŘE A OLZE

František Buriánek: „Vždycky bude literární vědu a kritiku zneklidňovat i mást Čapkova osobnost svou vnitřní složitostí a dynamikou, všestranností svého talentu, oslnivostí své fantazie i důsledností svého poznávajícího intelektu, hloubkou svého lidského cítění i bezprostředností své společenské odpovědnosti.“¹⁶⁹

Korespondenci Anielce, Věře a Olze jsme si již detailně představili. A potvrdila se slova Miloše Pohorského, který uvedl, že Čapkovy dopisy ženám neobsahují žádný skandální objev, který by překvapil veřejnost.¹⁷⁰ Pohledme nyní na všechny tři zkoumané korespondence najednou a pokusme se o jejich komparaci.

Ve všech srovnávaných korespondencích logicky nalezneme oslovení adresátek. V případě Anielky a Olgy Čapek používal různé varianty jejich křestních jmen, v dopisech Věře nenalzáme snad ani jednu domáckou podobu jejího jména. Oslovení Olgy a Věry jsou originálnější než oslovení Anielky. Tu jedinou také neoslovuje na začátcích dopisů, ale až v jejich dalším textu. V tomto případě také chybí fráze ukončující dopisy, což je jev v korespondenci s Věrou a Olgou netypický.

Dopisy Anielce a Věře spojuje skutečnost, že po celou dobu dopisování jim Karel Čapek vykal. V případě Olgy z původního vykání později přešel do tykání. Ze zveřejněných listů je jasné, že Anielka a Olga od Čapka obdržely verše, Věra patrně ne.

Všem třem adresátkám sděloval své pocity, svěřoval se jim, pokud ho něco trápilo, a důvěřoval jim. Vybrané korespondence spojuje i to, že ve všech Karel Čapek formuloval nějaké své myšlenky týkající se lásky. Asi nejvážnější a nejnaléhavější tón se objevuje v korespondenci s Anielkou, i když závažná témata obsahují i dopisy Věře a Olze. S Anielkou korespondoval o vážných věcech a velkých projektech, snažil se přitom působit dospěle a světaznale,

¹⁶⁹ BURIÁNEK, František. *Čapkovské variace. Eseje o Karlu Čapkovi a o literatuře*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1984, s. 126.

¹⁷⁰ POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. ISBN 80-202-0449-0, s. 504.

ale nikdy jeho vyjadřování nesklouzlo k pouhému vychloubání se. Patnáctiletý Karel Čapek v dopisech tedy působí vážněji než Karel Čapek třicetiletý. Příčinou je jistě jeho záměrná stylizace – v období dospívání se potřeboval Anielce prezentovat jako zralá osobnost a potvrdit tím, že jejich případnou blízkost nebere na lehkou váhu. Zajisté potřeboval také nějak ukázat svůj umělecký potenciál. Dopisy Olze a Věře už psal jako úspěšný muž a veřejně známá osobnost, projevuje se v nich vyšší míra vyrovnanosti, Čapek se v nich vyjadřuje výstižněji. Také jeho projevy zamilovanosti jsou rozdílné, i když určité shody existují. Anielku by rád podporoval v literární činnosti, Olze chce pomáhat s divadelními rolemi. Jeho zamilovanost prezentovaná v dopisech nikdy není slepá, vždy je alespoň částečně schopen okomentovat své jednání jako nezúčastněná osoba.

František Buriánek uvádí, že pokud srovná dopisy Anielce s dopisy Olze, vidí v korespondenci s Olgou již více Čapkových životních zkušeností a jeho určitý osobnostní vývoj.¹⁷¹

Starší Karel Čapek dává prostor i přízemnějším tématům, jako jsou běžné denní zážitky. Hlavním tématem listů Věře a Olze už nejsou velké myšlenky. Nejvíce humorných pasáží je možné najít v dopisech adresovaných Věře. Někdy se žertování objevuje i v korespondenci s Olgou. Dopisy Anielce humor neobsahují vůbec.

Z listů Věře a Olze vyplývá mnoho informací o Čapkových zálibách, například o jeho zahradničení či lásce ke zvířatům. Obsahují také doklady o jeho tvorbě, informace o PEN klubu či o kontaktech s prezidentem Masarykem. S Věrou i Olgou řešil pomocí dopisů i organizační záležitosti. Obě adresátky se dozvídají o jeho zdravotních neduzích, na obě v určitých momentech žárlil. Shodné je také to, že v obou korespondencích si v případě potřeby vypomáhal cizími jazyky. V případě Věry se jednalo o dramatičtější situaci.

Jana a Bohuslav Hoffmannovi srovnávají korespondenci Věře a Olze následovně: „Proti chlapecké zamilovanosti ve vztahu k mladičké Olze jsou dopisy Věře plné erotické vášnivosti zralého muže; ta se nejprve spojuje

¹⁷¹ BURIÁNEK, František. *Inspirace domova*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh. 1988. Edice Pohledy, s. 77.

se sebeobranným, zlehčujícím a vtipkujícím flirtováním, později pak – v šoku z náhlého oznámení Věřiny svatby – se zuřivou žárlivostí.“¹⁷²

Dopisy pro Olgu a pro Věru srovnává i František Buriánek. V těch určených Olze nalézá více citových a důvěrných projevů. Více erotického vzrušení podle něj ale Karel Čapek projevil v listech Věře. Čapek stál podle něj před těžkým rozhodováním, zda má preferovat lásku či tvorbu. Vyhrávala tvorba.¹⁷³

Dopisy Věře a Olze se výrazně liší od dopisů Anielce tím, že Anielka si s Karlem Čapkem dopisovat nechtěla a také to nedělala. V dopisech je možné pozorovat i to, že Anielka Čapka nepustila do svého soukromí. Komunikace s Věrou a Olgou se týká i jejich neveřejných záležitostí a je evidentní, že Olga byla ze všech tří adresátek Čapkovi nejbliže a bylo jí známo nejvíce podrobností o Čapkově blízkém okolí. Všem třem poskytl nějakou informaci o svých příbuzných, netajil před nimi své soukromí. Se všemi se také měl možnost osobně setkávat.

U dopisů, na které Karel Čapek neuvedl datum, se vydavatelé korespondence snažili tento údaj doplnit. Detailní srovnání dopisů Věře a Olze by možná mohlo některé z těchto údajů zpřesnit. Například 2. srpna 1923 napsal Čapek Věře ze své dovolené na jihu Čech, tento list sám datoval. V dopise Olze z 9. srpna 1923 jí ale tvrdí, že zatím z dovolené psal jen jí a Kholovi. Dataci k tomuto psaní doplňoval editor Miroslav Halík. Pokud tedy Čapek Olze nelhal, musel se někdo splést v dataci. Buď sám Čapek při psaní dopisu Věře, nebo později Halík.

Čapek se v korespondenci s Věrou o Olze nezmiňuje. Olga se ale v červenci 1923 dozvídá, že

¹⁷² HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců. In HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. ISBN 978-80-246-2942-1, s. 38.

¹⁷³ BURIÁNEK, František. *Inspirace domova*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh. 1988. Edice Pohledy, s. 87.

„Věra Hrůzová se vdává, ale nevím, koho si bere.“¹⁷⁴

A ještě minimálně jednou se zmínka o Věře v korespondenci s Olgou objevuje, ovšem není to zřejmé na první pohled. K plnému pochopení Čapkových slov je totiž potřeba vědět, že princezna Wille z románu *Krakatit* byla inspirována právě Věrou.¹⁷⁵ Poté jsou Čapkova slova Olze o něco jasnější:

„Až budeš podruhé na světě, nezačínej si nic s literátem. Je sobecký, falešný, miluje princezny a chodí po světě jako ovce myslí jen na své chiméry.“¹⁷⁶

Korespondence vypovídá o tom, že každou adresátku vnímal Čapek jinak. Anielka představovala jeho studentskou lásku, bez které si ve svých patnácti letech nedokázal představit zbytek života. Věra působila jako jeho femme fatale, tedy jako někdo, kdo ho okouzluje, přitahuje a láká, ale s kým neplánuje strávit svůj život. Olga byla ženou jeho života, totiž osobou, kterou miloval, potřeboval, zraňoval, strachoval se o ni a se kterou ustál menší i vážné životní a vztahové krize.

¹⁷⁴ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 151.

¹⁷⁵ OPELÍK, Jiří. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 107–112.

¹⁷⁶ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 162.

6 LISTY VĚŘE A OLZE VERSUS ITALSKÉ LISTY

Jiří Opelík: „Každý Čapkův dopis kteréhokoli druhu plně roste z jeho osobnosti, je to vždy také zpráva o ní – subjektivní žánr. Proto je Čapkova korespondence tak bohatou a pro literární historiky nepostradatelnou zásobárnou informací tak říkajíc ze zákulisí: nejen životopisného, nýbrž i tvůrčího.“¹⁷⁷

Zastavme se nyní u myšlenky, zda by nám soukromé dopisy mohly říci něco o literární tvorbě Karla Čapka. Zajisté dospějeme k tvrzení, že mohly. Jedním z těch, kdo se tomuto tématu již důkladně věnoval, byl Jiří Opelík. Na základě jeho doslovu ke knize *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky* můžeme konstatovat, že díky soukromé korespondenci Karla Čapka je možné lépe určit okolnosti a dobu vzniku některých jeho děl. Opelík například poznamenává, že z dopisů adresovaných Olze Scheinpflugové vyplynula přesnější datace vzniku některých částí románu *Krakatit*. Dále se zabývá skutečností, že i v dopisech určených Věře Hružové se Karel Čapek vyjadřoval k dílům, na kterých v tu chvíli pracoval. A co více, Věra prý Čapka inspirovala při vytváření princezny Wille.¹⁷⁸ Tímto tématem se zabýval i František Buriánek.

Lze uvažovat i o obráceném postupu, tedy, jestli nám literární tvorba prozradí něco o soukromé sféře. Tuto metodu zvolil čapkolog Oleg Malevič, který se ve svém článku *Ztracené dopisy Karla Čapka* snaží na základě *Českého románu* zrekonstruovat scházející dopisy pro Olgu. Díky dopisům dospívá také ke zjištění, že Scheinpflugová se s Čapkem seznámila o několik měsíců dříve, než se domníval jeho životopisec Miroslav Halík.¹⁷⁹ Malevič dává v tomto případě za pravdu *Českému románu* namísto Halíkově knize *Karel Čapek. Život a dílo*

¹⁷⁷ OPELÍK, Jiří. Karel Čapek epistolograf. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Ars. 2007. ISBN 978-80-86078-65-6, s. 9.

¹⁷⁸ OPELÍK, Jiří. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 107–112.

¹⁷⁹ MALEVIČ, Oleg. Ztracené dopisy Karla Čapka. *Zpravodaj Společnosti bratří Čapků*. Praha. 2000. Č. 39, s. 14.

v *datech* a ukazuje tak, jak lze využít korespondenci při dokumentování Čapkova života.

Pokusme se tedy v této kapitole o další důkaz toho, že dochované dopisy mohou posloužit jako svědectví o spisovatelově díle.

6.1 Cesta do Itálie a *Italské listy*

Roku 1923 podnikl Karel Čapek cestu do Itálie, tato výprava trvala od 17. dubna do 8. června.¹⁸⁰ Čapek své putování postupně písemně dokumentoval a texty publikoval v Lidových novinách, a to v době od 24. dubna do 14. června. Na základě těchto příspěvků vznikla později téhož roku cestopisná kniha nesoucí název *Italské listy*.¹⁸¹ Jiří Opelík o ní napsal, že ji prostupují „soudy o umělcích, uměleckých památkách a uměleckých epochách (...) skrz naskrz od začátku do konce.“¹⁸² Jedná se o Čapkův první cestopis.¹⁸³ Sám autor se však proti označení cestopis na začátku knihy vymezuje. Čtenáři ji dle něj mají považovat za cokoli kromě průvodce, cicerona a již zmíněného cestopisu.¹⁸⁴ Ve shodě s literárním historikem a kritikem Františkem Buriánkem však autora nevyslyšíme a budeme *Italské listy* i nadále jako cestopis označovat. Zvláštní je, že sám Čapek v jednom z dopisů Olze označil texty, které z jeho cesty otiskovaly Lidové noviny, jako „cestopis“, i když neopomněl užít uvozovky.

Přiznejme, že v našem případě rozhodnutí používat termín cestopis pramení z nevědomosti, jak *Italské listy* charakterizovat jinak, přesněji, a přitom se nedopustit omylu. Jako určitou omluvu jejich autorovi uveďme úryvky z dochovaného a vydaného dopisu, který mu v listopadu 1923 zaslal profesor a spisovatel Emil Svoboda. Ten totiž jeho cestovatelské dílko originálně ocenil a za klasický cestopis je rozhodně nepovažoval:

¹⁸⁰ HALÍK, Miroslav. *Karel Čapek. Život a dílo v datech*. K vydání připravil Jiří Opelík. 1. vyd. Praha: Academia. 1983, s. 40.

¹⁸¹ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 179.

¹⁸² OPELÍK, Jiří. *Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek*. 1. vyd. Praha: Torst. 2008. ISBN 978-80-7215-356-5, s. 51.

¹⁸³ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 179.

¹⁸⁴ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970, s. 9.

„Drahej Karlíčku! Já vůbec nevím, máte-li mě rád. Ale řekněte sám, jak Vás mám oslovit, když jsem právě dočetl Vaši nádherně subjektivní, vpravdě spanilou knížku *Italské listy*? Kdybych byl napsal „Vážený pane doktore“ – bylo by to blbě oficiální, jako sama bedekristická literatura o Itálii, které jste dal tak roztomilý, vážně shovívavý políček na důstojně nafouklou tvář. (...) Kaji se, miláčku, že jsem i jediný okamžik mohl podezřívat Karla Čapka z bedekristiky, z plácání o smavé Adrii s exkurzemi kulturněhistorickými. Vrhel jsem se na Vaši knížku dychtivě a byl jsem odměněn ohromnou radostí – jak milá, jak krásná je to knížka! Pravdivá, poctivá a vpravdě umělecká. Nebyl jsem nikdy v Itálii, ale bylo mi, jako kdybych tam s Vámi cestoval. Smysl jste mi z duše to protivné školometsky idiotní, co namluvili bedekrovští chvalořečníci, čím odvrátili ode mne i myšlenku na cestu do Itálie. Dnes budu radostně vzpomínat na Vaše dojmy jako na své – tak velikou má sílu pravda v umění.“¹⁸⁵

Italské listy nebyly jediným dokladem této Čapkovy cesty. Karel Čapek z ní totiž psal i dopisy. Jelikož se zachovaly a byly zveřejněny, využijeme této skutečnosti a zaměříme se na psaní adresovaná Věře Hružové a Olze Scheinpflugové z tohoto období. Na základě toho se pokusíme nalézt odpovědi nejen na následující otázky: *Proč Čapek odjel do Itálie? Nad čím tam přemýšlel? Co do novin nenapsal?*

6.2 Karel Čapek se vydává na cestu

Podstatné pro italské putování je období těsně před odjezdem. Před tím se Karel Čapek prokazatelně svěřil Olze i Věře s tím, jak se cítí. Je jasné, že si uvědomuje neudržitelnost svého psychického stavu a sám je s ním nespokojen. 8. března píše dopis Věře Hružové, který obsahuje také tyto informace:

„není mi totiž dobře, našli na mně nějaké anemické šelesty a hlavně jsem velmi na huntě nervově; zkrátka doktoři mne posílají nejmíň na čtyři neděle na jih. Chystám se tedy pomalu na cestu; chtěl jsem jet do Španělska, ale nemám dost kuráže; tedy do Itálie, snad až na Sicílii, nevím dosud, ostatně kamkoliv, kde bych byl němým poustevníkem. Samotařím, utíkám před všemi lidmi; ani dost málo nejsem veselý, naopak zlý a smutný, nepracuju, mrzím se na vše, netěším se z ničeho. (...) Dost, Karle, dost, není s tebou řeč,

¹⁸⁵ DANDOVÁ, Marta., CHLÍBCOVÁ, Milada. (eds.) *Karel Čapek. Přijatá korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. ISBN 80-7106-368-1, s. 340–341.

a i ten inkoust zhoustl tvou kašovitou melancholií a nechce psát; zalez pod zem, krtku, a spi. Poroučí se Vám prozatím Váš zcela nesnesitelný KČ“¹⁸⁶

Na základě tohoto dopisu lze konstatovat, že Čapek měl problémy s fyzickým i psychickým zdravím, a lékaři mu proto doporučili cestu na jih. Dozvídáme se také, že jeho prvotním cílem nebyla Itálie. Pro porovnání nyní uvedeme závěrečnou část textu *Italských listů*:

„A tím už zavírám italskou pouť. Šel jsem tam, nestaraje se proč a za čím; proto jsem spokojen i s tím málem, co jsem si přinesl. Snad jsem si udělal ostudu mnohým svým tvrzením; často jsem nevěděl, jak to říci, a často jsem mnoho zapomněl. Psal jsem to v noci, nedbaje únavy a blech, a nikdy jsem neopomenul podívat se oknem, kde je sever. Neboť u nás, lidi, u nás je také krásně: roviny a kopce, lesy a voda a všechno možné; a třeba tam někdy bude i nesmírná hojnost obrazů a soch a divů divoucích, neboť umění jest veliké, amen.“¹⁸⁷

Zaměříme se na první část druhého větného celku ve výše citované ukázce. Čapek se v *Italských listech* nezmiňuje o příčině, proč se vydal na cestu, a na tomto místě dokonce předstírá, že výlet žádný hlubší důvod neměl. A klame své čtenáře jako pravý profesionál, z *Italských listů* není čitelné, že Čapek o sobě v době vzniku jejich jednotlivých částí pochybuje, hledá vnitřní klid, touží po samotě a snaží se zbavit všech lidí kolem sebe. Několikrát koketuje s myšlenkou mnišství bez náboženství, rád by si ujasnil svůj vztah k lidem. V *Italských listech* nás jako čtenáře téměř nepouští do svého hlubšího nitra, pouze popisuje, co viděl kolem sebe, co prožil a co si o tom myslel. Připojme ještě slova Františka Buriánka: „A skutečně se v *Italských listech* zřetelně zračí jeho osobní prožitek, což dává jeho fejetonům právě čapkovský vypravěčský půvab a dělá z jeho cestopisné reportáže literární dílo.“¹⁸⁸

¹⁸⁶ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 38–39.

¹⁸⁷ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970, s. 96–97.

¹⁸⁸ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 180.

6.3 Olga, nebo Věra?

Z cestopisu není patrné ani váhání mezi dvěma ženami, které v tu dobu jistě musel prožívat. Tato otázka se však vyřešila sama brzy po Čapkově návratu do vlasti. Z jeho dopisu Věře zjišťujeme, že se dozvěděl o jejím chystaném sňatku:

„Vzácná a vážená Věro, psala jste mi tak samozřejmě o své budoucí svatbě, jako by se rozumělo samo sebou, že o tom už vím. Nevěděl jsem pranic; i nezbývá mi nyní než svolávat veškero požehnání nebes na Vaši hlavu i na hlavu vyvoleného, o němž jste mi zapoměla napsat, kdo jest, jaké barvy atd.“¹⁸⁹

Podíváme-li se na odstup patrný v oslovení, na evidentní výčítku neinformovanosti a na to, jak se Čapek vyjadřuje o muži, se kterým se Věra chystala uzavřít sňatek, musí nám být jasné, že mu tato skutečnost nebyla lhostejná. Pokud se podrobněji zaměříme na některé aspekty italských listů těmto dvěma ženám, pravděpodobně dojdeme k závěru, že Čapkův postoj k Věře byl jiný než k Olze. Pro přehlednost jsou informace zpracovány do tabulky:

	VĚŘE	OLZE
POČET PSANÍ	0 dopisů 14 pohlednic	12 dopisů 18 pohlednic
ÚVODNÍ OSLOVENÍ	Milá Věro – 1x bez oslovení – 13x	Milá Olino – 5x Milá Olgo – 2x M. O. – 1x

¹⁸⁹ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 46.

		<p>Drahá Olgo – 2x</p> <p>D. O. – 1x</p> <p>Drahá Olinko – 2x</p> <p>Drahá Olino – 3x</p> <p>Drahá panenka – 1x</p> <p>Drahé děvčátko – 1x</p> <p>bez oslovení – 12x</p>
<p>ZÁVĚRY PSANÍ – UKÁZKY</p>	<p>Srdečně zdraví K. Čapek</p> <p>Srdečně zdraví K. Č.</p> <p>Srdečně zdraví KČ</p> <p>Srdečně K. Čapek</p> <p>Srdečně KČ</p> <p>Váš oddaný KČ</p> <p>Váš K. Čapek</p> <p>K. Č.</p> <p>KČ</p>	<p>Srdečně Tě zdraví a líbá Tvůj Karel.</p> <p>Nejsrdečněji zdraví a líbá K Č</p> <p>Srdečně Tě líbá Tvůj Karel.</p> <p>Srdečně vzpomíná K Č.</p> <p>Srdečně zdraví K Č.</p> <p>Srdečně zdraví K. Č.</p> <p>Srdečně zdraví a líbá Čáča.</p> <p>Srdečně zdraví a líbá špatný Čáča.</p> <p>Srdečně zdraví Čáča</p> <p>Srdečně Čáča.</p> <p>Srdečně K. Č.</p>

		<p>Srdečně K</p> <p>Zatím pa. (Srdečně KČ)</p> <p>Vřele Tě zdraví a líbá Karel.</p> <p>Srdečně Tě zdraví a líbá Ti ruce Tvůj věrný Karel.</p> <p>Líbá Tvé zlaté ruce Tvůj Karel.</p>
--	--	--

Při pohledu na přehled je jasné, že k Olze byl Čapek sdílnější a Věře neadresoval ani jeden dopis. A přitom právě dopis nejspíše považoval za cennější podobu psaní, takto usuzovat můžeme na základě toho, co se v jednom z dopisů dozvěděla Olga:

„Drahá panenko, je sice nejvyšší čas jít spat, ale přece Ti píšu aspoň krátké psaní, neboť pohlednice by Ti neřekla, jak je tu krásně.“¹⁹⁰

Na některé rozdíly mezi srovnávanými korespondencemi měla patrně vliv i skutečnost, že s Věrou si Čapek vykal, kdežto s Olgou tykal.

Vraťme se ale zpátky do pozadí vzniku *Italských listů*. Vztah Čapka k Olze byl osobnější a intimnější než k Věře. Fatálně ho ale narušila Čapkova nemocná páteř, lékařsky doložená možnost, že může skončit na invalidním vozíku, a doporučení, aby neuzavíral manželství.¹⁹¹ Čapek pociťoval v době svého pobytu v Itálii potřebu vyřešit svůj vztah k Olze, vlastně svůj postoj k lásce. Na základě toho, co Čapek píše v jednom z dopisů, se zdá, že tuto potřebu vyvolalo něco, co mu do Itálie napsala Olga. V dopisech jí sice přiznává, že se mu po ní stýská, sděluje jí, že se mu o ní zdálo, a když se dozví o její nemoci,

¹⁹⁰ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 143.

¹⁹¹ BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988, s. 125.

má velké starosti, ale opět nepřistupuje na to, že by jeho zdravotní stav nebyl překážkou k uzavření manželství. Vlastně není schopen dát jasnou odpověď ohledně jejich možného oficiálního soužití. Nepřipouští, že Olga by se o něj mohla starat a být s ním šťastná, pochybuje o sobě. Dle svých slov nechce udělat nic, čím by Olgu zranil. Patrně si ale uvědomuje, že i tím, co dělá, ji trápí. Podívejme se na úryvek z jednoho takového dopisu:

„Věc je prostě ta, že jsem nějak rozvrácen, v těžkém vnitřním neladu; jistě vycítila's, že má cesta byla jen útěk před tímto mým ošklivým stavem. (...) Srdečně zdraví a líbá špatný Čáča.“¹⁹²

Z *Italských listů* je patrný Čapkův negativní vztah k novomanželům. Nabízí se tedy úvaha, zda to souvisí s jeho momentálním rozpoložením a se zrušeným sňatkem s Olgou. Čapek v kapitole věnované Benátkám vyjmenovává, co se mu na cestě a Itálii nelíbilo. Podívejme se nyní na pátý bod tohoto výčtu:

„5. Novomanželé vůbec bez udání důvodů.“¹⁹³

Novomanžele komentuje i v kapitole věnované Florencii a píše o nich z tohoto města i Věře:

„Kdyby tu nebylo tolik Angličanek! a tolik novomanželů! a tolik vousatých katolických poutnic! Srdečně zdraví KČ“¹⁹⁴

Předpokládáme tedy, že v souvislosti s novomanželi byla napsána i tato věta pocházející ze psaní Olze z Benátek, kterou nezasvěcený čtenář může považovat za gastronomické konstatování:

¹⁹² ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 140 a 142.

¹⁹³ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970, s. 11.

¹⁹⁴ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 41.

„Je všude až hnusně mnoho párků.“¹⁹⁵

Všimněme si v této souvislosti ještě toho, že v naprosto nevinném kontextu se v *Italských listech* objevuje spojení „má hříšná duše“¹⁹⁶, které jako by se sem symbolicky dostalo z dopisů Olze. Působí tedy jako jakési propojení oficiální a soukromé sféry.

Čapek si v *Italských listech* často všímá žen, jejich krásy nebo ošklivosti a vše pečlivě komentuje. Podívejme se na závěr kapitoly nazvané *Siena, Orvieto*:

„A když už mluvím o dalekých zemích, tož v Orvietě jsem na své cestě potkal první ženu krásy skutečně okouzující. Byla to mladá Japonka. Nikdy jsem si nemyslil, že by mohly být Japonky tak krásné. Dívala se na Signorelliho, a já jsem se díval na Signorelliho a na ni. Pak odešla, a Signorelli zůstal. Je to ohromující malíř; ale nikdy bych nebyl věřil, že mohou být Japonky tak dokonale půvabné.“¹⁹⁷

A zamysleme se nad tím, zda se nejedná o dobře promyšlenou kamufláž, jejímž cílem je zastření skutečného duševního stavu. *Protože jak by někdo, kdo se veřejně a bez ostychu vyjadřuje k ženám, mohl mít problém s jednou jedinou Olgou?*

6.4 Příhody z Itálie

Během italského putování Karla Čapka potrápily také zuby. A z našich tří uváděných autentických zdrojů o tom informoval pouze Olgu. Přitom by pro čtenáře mohla být atraktivní i reportáž z návštěvy italských stomatologických ordinací. Možná ale Čapkovi k takovému textu chyběla potřebná pointa, ani z dopisů Olze se k tomuto tématu totiž nedozvídáme nic zajímavého:

¹⁹⁵ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 127.

¹⁹⁶ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970, s. 95–96.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 31.

„Pro samu krásu zůstal jsem tu dva dny, a odjíždím nerad, hlavně proto, abych si dal ve Florencii ošetřit zuby.“¹⁹⁸

„Pěkná zastávka v Pise, třebaže prší. Odpoledne jedu do Janova, aby mi tam zubař dodělal zub, který začal jiný zubař ve Florencii. Jinak jsem zdrav a v pořádku.“¹⁹⁹

Pozoruhodné rovněž je, jak Čapek variuje stejnou příhodu, několikrát se stane, že stejný zážitek zaznamená pro Olgu, pro Věru i pro čtenáře. Podívejme se nyní na jeden takový případ:

„Neobyčejně se mi líbí v malých klášterních kostelíčkách, jako je S. Lorenzo fuori nebo Sta Agnese fuori (kde by mne dnes málem byli zamkli v katakombách).“²⁰⁰

„Trochu se utěšuji starokřesťanstvím; následkem toho by mne dnes málem byli zamkli v katakombách u S. Agnese fuori. Naštěstí byl s sebou náš vyslanec od papežské stolice, takže se pánbůh slitoval aspoň nad ním, když už ne nade mnou.“²⁰¹

„(Také mne zamkli v katakombách u sv. Anežky; ale protože jsem tam byl s papežským vyslancem, zámek se zázračně otevřel a bylo to.)“²⁰²

Jak vidíme, Čapek příhodu Olze pouze zmiňuje, pro Věru ji rozvíjí a pokouší se přitom o humorný tón. Do *Italských listů* ji zapojil jen jako vsuvku k povídání o kostelích, ale pracuje s ní jako s něčím zázračným, nadpřirozeným. Povšimněme si také toho, že oběma ženám shodně píše, že byl zamčen „málem“, čtenářům svého cestopisu to podává jako něco, co se skutečně přihodilo. Otázkou však stále zůstává, které tvrzení je nejbližší pravdě.

¹⁹⁸ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 143.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 146.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 143.

²⁰¹ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 43.

²⁰² ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970, s. 86–87.

Dalším třikrát zmíněným případem jsou útrapy, které Čapka na začátku cesty provázely a o kterých všechny tři adresáty informoval z Benátek. Věře zaslal pohlednici s neurčitým konstatováním následujícího znění:

„mám se při všech nevyhnutelných pohromách dobře.“²⁰³

Olgu v tomto ohledu informoval konkrétně, ovšem stručně:

„Dosud se mi nestalo nic, až na to, že jsem ztratil klobouk, a že mi na hranicích sebrali akreditiv.“²⁰⁴

Olga byla jediná, komu se zmínil o ztrátě klobouku. Nejsdílňější byl v popisu svých počátečních cestovních útrap k veřejnosti. Zapojil je do číslovaného výčtu toho, co se mu zatím během cestování nelíbilo:

„Především Československo, protože jeho pohraniční ouřadové mi sebrali akreditiv na italskou banku a dali mně vlídně na vůli, abych se buď vrátil domů nebo jel do Itálie bez peněz. Jsem tvrdohlavý člověk; jel jsem nazdařbůh bez akreditivu dál, klna republice, starému Rakousku a tomu oholenému pánovi na hranicích.“²⁰⁵

Čapkova další příhoda, a to příhoda s tramvají, patří k zážitkům, které v danou chvíli rozhodně nepotěší, ale po letech se na ně vzpomíná s úsměvem. Píše o ní Olze a seznamuje s ní čtenáře svých listů z Itálie. Ve zpracování pro Olgu je patrné Čapkovo rozčilení, čtenářům ji nelíčí tak dramaticky a také ji zjednodušuje. Olze vypráví, že nastoupil do tramvaje jedoucí opačným směrem a kvůli tomu

²⁰³ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 40.

²⁰⁴ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 127.

²⁰⁵ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970, s. 10.

„putoval nejsmradlavější a nejzaprášenější ulicí světa“.²⁰⁶

Poté se dostal do tramvaje, jenže ta kvůli poruše nejela, šel proto pěšky do Palerma.

„Ani jedna drožka, ani jedno volné auto, ani záchod, ani slušná hospoda. Zuře, unaven, zaprášen a spocen jsem doběhl do Palerma, a v tu chvíli porucha přestala a tramvaje začaly jezdit. Představ si můj vztek!“²⁰⁷

V *Italských listech* uvádí toto:

„Člověk vlezte do tramvaje, která jede opačným směrem; a místo v nějakém hloupém parku s **nádhernou vyhlídkou se octne v tovární čtvrti a potlouká se v nevýslovné špíně takové Arenelly, vyjeven víc, než kdyby se podívoval subtropické vegetaci palermských sadů. I bloudit, i být němý, i být bezmocný v boží dlani je veliká rozkoš a velký prospěch.“²⁰⁸

Z jednoho dopisu Olze a ze třech nijak nerozvedených zmínek uvedených napříč *Italskými listy* je zřejmé, že v Itálii Čapek narazil i na blechy. Věře o této skutečnosti ani jednou nenapsal. Z faktu, že na blechy vzpomíná i v úplném závěru textu *Italských listů*, a dle toho, co napsal Olze v soukromém dopise, je jasné, že mu blechy opravdu vadily:

„Drahá Olino, jsem zase zpátky v Římě a užívám trochu civilisovaného pohodlí, t. j. zejména čistoty. Tady nemám ani blechy, natož pak štěnice a komáry.“²⁰⁹

²⁰⁶ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 136.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 137.

²⁰⁸ ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970, s. 53–54.

²⁰⁹ ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 142.

Obyvatele Neapole Čapek v cestopisu barvitě vylíčil pomocí několika konkrétních zážitků jako líné vychytralce, kteří odírají návštěvníky o peníze. O této skutečnosti se také velmi stručně zmínil Olze v dopisu z Pozzuoli.

V textu *Italských listů* často velebí tři italské umělce, a to Giotta, Mantegnu a Donatella. Olze se v korespondenci svěruje s tím, že jsou to jeho oblíbení tvůrci. Je tedy jasné, že Čapkovy časté pochvalné komentáře k dílům těchto umělců jsou míněny zcela opravdově, charakterizuje je patrně skutečně tak, jak je vnímal.

6.5 Charakter dopisů z Itálie

K Věře Hružové byl Karel Čapek před odjezdem ve svých dopisech velmi sdílný. Z cesty jí ale podává jen obecné nebo nekonkrétní informace, zážitky pouze zmiňuje, téměř je nevypráví. Svůj podíl na tom zajisté má i fakt, že korespondenci z Itálie s Věrou omezil na pohlednice, jak jsme si již ukázali. Na rozdíl od Olgy Čapek Věru nenabádá, aby mu psala. Po návratu z putování byl k Věře opět sdílný a svěřil se jí například s tím, že psychický stav se mu nezlepšil. Zmiňuje i svou touhu po mnišství, které by nebylo podmíněné žádným náboženstvím. Jiří Opelík vidí v této a také v dalších podobných myšlenkách vliv idejí francouzského spisovatele Gustava Flauberta, se kterým Čapek až dosud polemizoval.²¹⁰ Čapek například píše:

„vrátil jsem se samotářštější, než jsem odejel; bota, která mne tlačila, tlačí mne dál; neklid, který mne poháněl, mne neopustil. (...) Já mám mnoho trápení, a dál už neřeknu ani slova. Bůh ví, měl jsem (v Itálii) moc silné pokušení zmizet na čas v nějakém pěkném klášteře; bohužel nechťejí tam neznabohy přijímat. Teď mám jakýs takýs klášter tady. Jsem totiž docela sám.“²¹¹

²¹⁰ OPELÍK, Jiří. *Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek*. 1. vyd. Praha: Torst. 2008. ISBN 978-80-7215-356-5, s. 79–80.

²¹¹ ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 45.

Olga Scheinpflugová se v prvním dopise, který jí Čapek ze své cesty napsal, dozvěděla, že je spokojen s rozhodnutím vycestovat. Radoval se ze své samoty a zmiňoval, že neumí italsky, ale zatím mu stačila znalost francouzštiny.

„Bože, tady se snadno cestuje! A dobře jí a pije! Kdybych tolik neběhal, stloupl bych tu jako kanovník. Italky nejsou zvlášť hezké, ale to mne tak tuze nezajímá. Benátky mne trochu zklamaly, Padova nesmírně překvapila, Ferrara mile okouzila, na další se teprve mohu těšit.“²¹²

Olgu také pravidelně informoval o svém zdravotním stavu a sděloval jí své duševní reflexe. Čapek se jí v dalších psaních mimo jiné svěřuje s tím, že si nemůže zvyknout na italské víno, že má rád moře a ticho a že se cítí nemladý. Stěžuje si na dlouhou doručovací dobu dopisů, komentuje jí jednotlivá místa, která navštívil. Například říká, že Pompeje ho unavily, Taormina je drahá a v Janově se mu líbil pouze přístav. Na dvě hodnocení se podívejme přímo:

„Na Gardské jezero nepojedu, ač mi to Vávra tak chválil; mám už té Itálie až po krk.“²¹³

„místa je to pozemský ráj, místa nejspinavější stoka, většinou poušť“²¹⁴

6.6 Co Čapek píše o *Italských listech*

Jak jsme již uvedli, soukromé dopisy Karla Čapka prozrazují pozadí vzniku jeho různých děl. V případě *Italských listů* se Olga dozvíдалa, že Čapkovi se psát nechtějí, dokonce jí přiznal, že s některými jejich částmi, které již vyšly v Lidových novinách, není spokojen:

„Mimo to myslím, že jsem až dotud psal z Itálie strašné blbosti, i chtěl bych si někde v klidu na pár dní sednout a zredigovat své čerstvé vzpomínky a udělat o Itálii malou knížku.“²¹⁵

²¹² ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971, s. 128.

²¹³ Tamtéž, s. 147.

²¹⁴ Tamtéž, s. 138.

²¹⁵ Tamtéž, s. 142.

Sděluje jí také to, že všechny své italské listy musí sepsat, než se vrátí do Prahy, protože je přesvědčen, že tam by je už nedokončil. Těší se na návrat k rozepsanému *Krakatitu*. S Věrou Čapek po návratu do vlasti konzultoval, zda své cestovatelské dílo uceleně vydat, či ne:

„Vy, která to se mnou nemyslíte špatně, poradte mi: mám vydat v knížce ty své pitomé „listy z Itálie“? Někteří mne k tomu nabádají, jiný mne z toho zrazuje; a ač nemám zvlášť vehementní zájem na tomto světě, nerad bych si přece udělal ostudu. Tož poradte.“²¹⁶

Patrně již nezjistíme, co Věra Čapkovi poradila, jisté ale je, že *Italské listy* v knižní podobě vyšly, a to hned v roce 1923.

6.7 Závěrem kapitoly

Vraťme se k úvodním otázkám této kapitoly. Nyní je zřejmé, že čtenáři *Italských listů* se pouze z tohoto textu nemají možnost dozvědět, jaký byl Čapkův skutečný impuls k cestě do Itálie. A co víc, Čapek se je dokonce snaží klamat. Kdyby záleželo pouze na něm a jeho korespondenční partnerky si nearchivovaly soukromé dopisy, tehdejší stav jeho nitra by zůstal veřejnosti skryt. Drobné narážky umístěné do textu *Italských listů* týkající se novomanželů nebo hříšné duše by zajisté neupoutaly pozornost. Do literárního textu se téměř nepromítly ani Čapkovy osobní problémy, ani nechť k cestopisnému psaní do novin, které ho vyčerpávalo. Čtenáři Čapkových soukromých dopisů zjišťují i to, že účel cesty byl úspěšný pouze z poloviny – Čapkovo fyzické zdraví se zlepšilo, o psychickém to říci nelze.

Díky dopisu Emila Svobody se ukázalo, že i dopis adresovaný Karlu Čapkovi může leccos prozradit o jeho díle. V tomto případě jsme mohli nahlédnout do myšlenek spokojeného čtenáře *Italských listů*, který potvrdil, že spisovateli se jeho záměr podařil.

²¹⁶ ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3, s. 45.

ZÁVĚR

Karel Čapek: „*Čtvrtá vysoká karta se jmenuje král nebo též dáma,“ dodával sedmý. „A to je takový dopis, který je napsán z lásky.“ „A ta největší karta neboli eso,“ doložil osmý stařík, „to je takové psaníčko, kterým dává člověk tomu druhému své celé srdce. To je karta, která přebije čili přetrumfne všechny ostatní. Abyste věděl, pane Kolbaba, takové psaní se najde, když píše maminka svému dítěti nebo člověk člověku, kterého má raději než sebe sama.“²¹⁷*

Zkoumané Čapkovy dopisy jsou čtivé a rozhodně mají potenciál oslovit i lidi dnešní doby. Současný čtenář se nemusí v ničem podobat jejich autorovi ani adresátkám, a bude-li chtít, porozumí jim a mohou ho i inspirovat. Jsou v nich totiž výstižně zachyceny základní lidské situace, například zamilovanost.

Korespondence, kterými jsme se zabývali, mají mnoho společného. Ve všech se Čapek vyjadřuje kultivovaně, nikdy nemá pocit, že by ho toto dopisování obtěžovalo. Dopisy přinášejí svědectví o jeho soukromém i profesním životě. Nechávací nás nahlédnout do jeho nitra a zjistit, co prožíval, kvůli čemu se trápil a díky čemu se naopak radoval. Zveřejněné listy vypovídají mnohé i o jejich adresátkách, obsahují jejich životní realie a v některých případech je možné odhalit i jejich charakterové vlastnosti. Lze z nich vyčíst, co k nim Karel Čapek cítil a jak je vnímal. Z toho patrně vycházejí i rozdíly mezi těmito korespondencemi. Svůj podíl na podobě dopisů má i věk, ve kterém je Karel Čapek psal. Listy z jeho útlého mládí působí kvůli záměrné stylizaci méně autenticky než listy z jeho pozdějšího věku.

Jak již bylo zmíněno, korespondence poskytuje mnoho cenných informací o tvorbě Karla Čapka. Prozrazuje kdy a kde některá díla napsal, jak rychle je tvořil a jak byl s tím, co napsal, spokojen. V dopisech se dají vystopovat i jeho zdroje inspirace. Zároveň díky dopisům víme, že se Čapek při psaní literatury a novinářských článků dokázal odpoutat od toho, co právě prožíval, a pokud do děl nechtěl promítnout své citové rozpoložení, neudělal to. Korespondence tedy dokládá vysokou úroveň Čapkovy profesionality.

²¹⁷ ČAPEK, Karel. *Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*. 10. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros. 2003. ISBN 80-00-01150-6, s. 201–202.

Při psaní této diplomové práce se nepodařilo dohledat žádnou studii zabývající se etickou otázkou zveřejňování soukromé korespondence známých osobností. Dále se ukázalo, že chybí knižní monografie, která by se věnovala Olze Scheinpflugové, jejímu životu a uměleckému dílu. Oba jmenované případy by si odbornou publikaci zasloužily.

Na úplný závěr si dovolueme poněkud uvolněnější zamyšlení, u kterého je dopředu jasné, že na něj nemůžeme dostat pravdivou odpověď. *Jak by to asi vypadalo, kdyby Karel Čapek žil dnes a psal svým adresátkám?* Zajisté by se nějak projevilo prostředí sociálních sítí a možnost rychlého získání zpětné vazby, vliv by mělo i užívání mobilních telefonů. Korespondence by rozhodně vypadala odlišně a její vydání by muselo nést jiný název, protože o listy či dopisy by se už pravděpodobně nejednalo. Stále ale uvažujeme o Karlu Čapkovi, takže po případném vydání by estetickou hodnotu zajisté nesla i *Facebooková komunikace s Anielkou, Věrou a Olgou*.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BRADBROOKOVÁ, Bohuslava. *Karel Čapek. Hledání pravdy, poctivosti a pokory*. 1. vyd. Praha: Academia. 2006. 293 s. ISBN 80-200-1385-7.

BURIÁNEK, František. *Čapkovské variace. Eseje o Karlu Čapkovi a o literatuře*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1984. 127 s.

BURIÁNEK, František. *Inspirace domova*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh. 1988. Edice Pohledy. 128 s.

BURIÁNEK, František. *Karel Čapek*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1988. 345 s.

ČAPEK, Karel. *Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*. 10. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros. 2003. 252 s. ISBN 80-00-01150-6.

ČAPEK, Karel. *Italské listy*. K vydání připravil Miroslav Halík. 17. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1970. 108 s.

ČAPEK, Karel. *Korespondence I*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 22. 552 s. ISBN 80-202-0448-2.

ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971. 296 s.

ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. 113 s. ISBN 80-86207-15-3.

ČERNÝ, František. Adresát Olga Scheinpflugová. *Zprávy Společnosti bratří Čapků*. Praha. Březen 2006. Č. 80. S. 7.

DANDOVÁ, Marta. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Korespondence I*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Český spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 22. S. 404–550. ISBN 80-202-0448-2.

DANDOVÁ, Marta., CHLÍBCOVÁ Milada. (eds.) *Karel Čapek. Přijaté korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. 497 s. ISBN 80-7106-368-1.

DANDOVÁ, Marta., CHLÍBCOVÁ, Milada. Ediční poznámka. In DANDOVÁ, Marta., CHLÍBCOVÁ Milada. (eds.) *Karel Čapek. Přijaté korespondence*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. S. 423–426. ISBN 80-7106-368-1.

HALÍK, Miroslav. *Karel Čapek. Život a dílo v datech*. K vydání připravil Jiří Opelík. 1. vyd. Praha: Academia. 1983. 92 s.

HALÍK, Miroslav. Vydavatelovy poznámky In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971. S. 285–289.

HALÍK, Miroslav. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Listy Olze. Korespondence z let 1920–1938*. Uspořádal Miroslav Halík. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1971.

HALÍK, Tomáš. Poznámka. In ČAPEK, Karel. *Listy Anielce*. K vydání připravil Tomáš Halík. 2. vyd. Praha: Supraphon. Edice Lyra Pragensis, svazek 32. S. 133–141.

HLADKÁ, Zdeňka., MARTINCOVÁ Olga. *Slova v soukromých dopisech. Lexikografická sonda*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 2012. 139 s. ISBN 978-80-210-6112-5.

HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. Žánr milostného dopisu v korespondenci některých českých umělců. In HOFFMANNOVI, Jana a Bohuslav. *Dialogické interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 2015. S. 15–40. ISBN 978-80-246-2942-1.

CHLOUPEK, Jan. Funkční styly dnes. *Naše řeč*. 1994. Roč. 77. Č. 2. S. 57–66. ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7174>. [cit. 19. 1. 2018]

KÁŠ, Svatopluk. O českých lékářích – dramaticích v meziválečném období. *Interní medicína pro praxi*. Olomouc: Solen. 2002. Č. 7. S. 357–361. ISSN 1803-5256. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/int/2002/07/11.pdf>. [cit. 14. 8. 2018]

KRAUS, Jiří. Epistolární styl. KARLÍK, Petr., NEKULA, Marek., PLESKALOVÁ, Jana. (eds.) *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Brno: Masarykova univerzita. 2012–2018. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/EPISTOL%C3%81RN%C3%8D%20STYL>. [cit. 19. 1. 2018]

LACHMANN, Petr. Dosud nepublikovaná korespondence K. Č. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Arsci. 2007. S. 209–212. ISBN 978-80-86078-65-6.

MALEVIČ, Oleg. Ztracené dopisy Karla Čapka. *Zpravodaj Společnosti bratří Čapků*. Praha. 2000. Č. 39. S. 14–26.

OPELÍK, Jiří. *Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek*. 1. vyd. Praha: Torst. 2008. 258 s. ISBN 978-80-7215-356-5.

OPELÍK, Jiří. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Věře Hružové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. S. 99–112. ISBN 80-86207-15-3.

OPELÍK, Jiří. Karel Čapek epistolograf. In ČAPEK, Karel. *Vám oddaný... Dosud nepublikovaná korespondence*. Ediční příprava Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Ars. 2007. S. 5–14. ISBN 978-80-86078-65-6.

OPELÍK, Jiří. Komentář. In ČAPKOVI, Josef a Karel. *Dopisy z mládí*. Tisk pro členy Společnosti bratří Čapků k Novému roku 1983. K vydání připravili Tomáš Halík, Jiří Opelík a Jaroslav Slavík. Praha: Společnost bratří Čapků. 1982. S. 17–19.

OPELÍK, Jiří. Vysvětlivky. In ČAPEK, Karel. *Věře Hrůzové. Dopisy ze zásuvky*. Připravil Jiří Opelík. 2., revidované samostatné vyd. (celkově 3.). Praha: Primus. 2000. ISBN 80-86207-15-3.

POHORSKÝ, Miloš. Doslov. In ČAPEK, Karel. *Korespondence II*. Edičně připravila Marta Dandová. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1993. Spisy Karla Čapka, svazek 23. 518 s. ISBN 80-202-0449-0.

SCHEINPFLUGOVÁ, Olga. *Český román*. 6. vyd. Praha: Československý spisovatel. 1991. 560 s. ISBN 80-202-0019-3.

WIENDL, Jan. Olga Scheinpflugová. *Slovník české literatury po roce 1945 on-line*. Vedoucí redaktor projektu – Michal Pribáň. Praha: ÚČL AV ČR.

2006–2011. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=966&hl=olga+scheinpflugov%C3%A1>. [cit. 11. 8. 2018]